

Hagee Stichting Pensioenfonds

Jaarverslag 2012

Hagee Stichting
Bovenkerkerweg 10-12
1185 XE Amstelveen
www.hagee.nl

Inhoudsopgave

Kerncijfers	4
<i>Jaarverslag</i>	5
Profiel	5
Verslag van het Bestuur.....	10
Algemene Ontwikkelingen.....	10
Samenstelling van het bestuur.....	11
Goed pensioenfonds bestuur	12
Financiën	13
Herstelplan.....	15
Pensioenregeling	16
Actuariële Analyse	20
Risico en beheersing van risico's.....	21
Beleggingen.....	21
Vooruitblik 2013	25
Rapportages Pension Fund governance.....	27
Klachten- en geschillen.....	31
<i>Jaarrekening</i>	33
Balans per 31 december 2012.....	34
Staat van baten en lasten over 2012	36
Kasstroomoverzicht	37
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	38
<i>Overige gegevens</i>	62
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten.....	62
Gebeurtenissen na balansdatum	62
<i>Actuariële verklaring</i>	63
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	65
<i>Trefwoorden en begrippen</i>	67

Kerncijfers

(bedragen in eenheden van € 1.000)	2012	2011	2010	2009	2008
Aantal werkgevers	3	3	3	3	3
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	2.162	2.176	2.167	2.146	2.163
Gewezen deelnemers ('slapers')	1.329	1.343	1.408	1.393	1.372
Gepensioneerden	1.298	1.240	1.194	1.154	1.117
Totaal	4.789	4.759	4.769	4.693	4.652
Premie					
Premiepercentage	35,0%	31,6%	25,5%	25,5% ¹	23,0%
Feitelijke premie	13.488	11.721	9.016	8.827	7.212
Gedempte kostendekkende premie	12.251	11.640	8.362	7.891	7.021
Zuivere kostendekkende premie	12.076	9.926	8.585	8.940	5.949
Toeslagen per 1 januari volgend op boekjaar ²					
Actieve deelnemers	- 3,60%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Inactieve deelnemers	- 3,60%	0,00%	0,00%	0,00%	1,61%
Aanwezig eigen vermogen					
Vereist eigen vermogen	49.571	43.630	39.239	33.711	30.808
Voorziening Pensioenverplichtingen ³	306.872	290.672	251.777	224.053	216.629
Dekkingsgraad voor korting	94,7%	89,7%	94,8%	98%	92%
Dekkingsgraad na korting van aanspraken ad 3,6%	98,2%				
Rentetermijnstructuur (gemiddelde rente)					
	2,40%	2,70%	3,45%	3,87%	3,60%
Beleggingen					
<i>Beleggingsportefeuille</i>					
Vastgoedbeleggingen	9.722	9.908	9.852	9.756	10.638
Aandelen	89.193	71.968	64.097	52.566	35.357
Vastrentende waarden	190.573	166.991	153.361	145.611	144.217
Overige beleggingen	11.625	10.917	10.989	10.127	8.762
Liquide middelen	347	808	287	851	1.441
Totaal	301.460	260.592	238.586	218.911	200.415
Beleggingsopbrengsten					
Beleggingsrendement totale portefeuille	14,1%	8,8%	9,0%	9,25%	-7,40%

¹ Premiepercentage geldend vanaf 1 april 2009. Vóór deze datum was het percentage 23,0%

² Voor het jaar 2012 betreft dit de korting ad 3,6% per 1 april 2013.

³ Voor het jaar 2012 betreft dit de Voorziening Pensioenverplichtingen na de korting ad 3,6% per 1 april 2013

Jaarverslag

Profiel

Hagee Stichting statutair gevestigd te Amstelveen is opgericht op 28 maart 1933. De stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41199361. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 8 januari 2010.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds. Werknemers van de aangesloten werkgevers bouwen op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling een aanspraak op pensioen op. Daarnaast kent het fonds een regeling voor arbeidsongeschiktheid en overlijden. Tevens voert het fonds een vrijwillige bijspaarregeling uit.

Het doel van het fonds is het verlenen van pensioenaanspraken en uitkeringen aan (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en hun nabestaanden die daarvoor in aanmerking komen op basis van de reglementen en statuten. Het beleid van het fonds is vastgelegd in een Actuariële en Bedrijfstechnische Nota welke begin 2012 is geactualiseerd.

Hagee Stichting heeft geen personeel in dienst, het bestuur wordt terzijde gestaan door een adviserend actuaris, externe onafhankelijke accountant en een verantwoordingsorgaan.

Het bestuur is paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden.

Naam:	Vertegenwoordiging	Functie	Bestuurslid vanaf
J.I. Janse	Werkgevers	Voorzitter	
T. Melchior	Werkgevers	Penningmeester	
Mw. H.J.M. Mes	Werkgevers	Secretaris	
W.A.G. Tiessen	Werkgevers	Lid	
G. Groot	Werkgevers	Lid	
C.B. van der Burgh	Werknemers	Lid	2010
R. van Groningen	Werknemers	Lid	2007
Mw. M.M. Oude Reimer	Werknemers	Lid	2012
G.R. de Vries	Pensioengerechtigden	Lid	2010
J.J. Labree	Pensioengerechtigden	Aspirant lid	

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter, penningmeester en secretaris van het fonds en wordt ondersteund door de manager van het pensioenbureau. Het dagelijks bestuur heeft bevoegdheden conform de statuten van het fonds.

Uitvoeringsorganisatie

De pensioen- en financiële administratie wordt uitgevoerd door het pensioenbureau van Technische Unie. Ten behoeve van de uitvoering van het reglement en het beleid heeft het bestuur een service level agreement afgesloten met het pensioenbureau.

In het service level agreement zijn onder andere afspraken vastgelegd omtrent de deelnemersadministratie, beleggingsadministratie, uitvoering van het communicatiebeleid en de ondersteuning van het bestuur.

Pensioenuitvoeringskosten

Inzicht in de kostenstructuur geeft het pensioenfonds de mogelijkheid om op juiste manier te communiceren en verantwoording af te leggen. In deze paragraaf wordt een uiteenzetting gegeven van de pensioenuitvoeringskosten:

De kosten voor het pensioenbeheer omvatten onder andere de kosten van de pensioenadministratie, advies- en controlekosten. In de staat van baten en lasten wordt het totaal van deze kosten ad € 407K vermeld. Kosten van het pensioenbureau en bestuur van het fonds zijn hierin niet opgenomen, deze komen voor rekening van de werkgever.

Volgens de aanbevelingen van de pensioenfederatie moet het fonds inzicht in de kosten geven inclusief de kosten die door de werkgever worden betaald. In het onderstaand overzicht is hiermee rekening gehouden door naast de rechtstreeks door het fonds betaalde kosten ook een schatting van € 300K op te nemen van de kosten van het pensioenbureau en het bestuur.

De pensioenuitvoeringskosten worden als volgt toegelicht:

	(x € 1000,-)	
	2012	2011
Kosten pensioenbeheer fonds	407	360
Schatting kosten werkgever	300	300
Totaal kosten pensioenbeheer	707	660

Per deelnemer kunnen de pensioenuitvoeringskosten als volgt worden toegelicht:

	(x € 1,-)	
	2012	2011
Kosten pensioenbeheer	202	193

n.b.: het aantal deelnemers is hier, volgens de aanbevelingen van de pensioenfederatie, gedefinieerd als de actieve deelnemers + de gepensioneerden. De gewezen deelnemers worden hierin niet meegeteld.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een aantal verschillende partijen. De beheerkosten worden niet separaat in rekening gebracht maar komen direct ten laste van het beheerde vermogen. Op basis van contracten met de vermogensbeheerders is een schatting gemaakt van de kosten. Kosten die gemaakt worden om een beleggingstransactie tot stand te brengen zijn onvoldoende inzichtelijk om deze volledig te kunnen berekenen. Aan de vermogensbeheerders zal worden verzocht om inzicht te geven in dit soort kosten.

Als percentage van het gemiddelde vermogen kunnen de beheerkosten als volgt worden toegelicht:

	2012	2011
Kosten Vermogensbeheer	0,7%	0,6%

De stijging van de kosten ten opzichte van het voorgaande boekjaar is een gevolg van een verbeterd inzicht in de kostenstructuur bij enkele vermogensbeheerders.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie adviseert het bestuur over beleggingsaangelegenheden. Dit betreft het algemene beleggingsbeleid maar ook meer specifieke zaken zoals het tactisch herbalanceren van de asset allocatie.

De beleggingscommissie heeft de volgende taken:

- Het opstellen van het beleggingsplan
- Het monitoren van de vermogensbeheerders
- Het voeren van het beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark

De beleggingscommissie maakt gebruik van externe adviseurs.

De beleggingscommissie is als volgt samengesteld:

Naam:	Functie in het bestuur	Functie in beleggingscommissie
J.I. Janse	Voorzitter	Voorzitter
T. Melchior	Lid	Lid
G.R. de Vries	Lid	Lid
H. DHondt	-	Lid

De beleggingscommissie wordt geadviseerd door Towers Watson Investment Consulting.

Externe ondersteuning

Het bestuur heeft actuariële werkzaamheden en vermogensbeheer uitbesteed aan de volgende organisaties:

Towers Watson Netherlands B.V.	Adviserend actuaris	Amstelveen
Towers Watson Netherlands B.V.	Certificerend actuaris	Purmerend
Towers Watson Investment Consulting B.V.	Fiduciair consultant	Amstelveen
Braker Investment Consulting	Controle beleggingsportefeuille	Gouda
Investment Communication Consultancy	Second opinion Beleggingsadvies	Nederhorst den Berg
MFS Investment Funds	Vermogensbeheer	Boston (USA)
Veritas Funds Plc.	Vermogensbeheer	Dublin, Ierland
Aberdeen Asset Management Plc.	Vermogensbeheer	Aberdeen, Engeland
Trilogy Global Advisors Plc.	Vermogensbeheer	London, Engeland
ING Investment Management	Vermogensbeheer	's-Gravenhage
BlackRock Investment Management	Vermogensbeheer	Dublin, Ierland
J.P. Morgan Asset Management	Vermogensbeheer	Dublin, Ierland
CBRE Global Investors	Vermogensbeheer	Luchthaven Schiphol

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur in haar beleid op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met alle belanghebbenden. Het verslag van het verantwoordingsorgaan maakt deel uit van dit jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit de volgende personen:

Naam:	vertegenwoordiging
A.W.J. Biner	werkgevers
A.J.M. van der Kaaij	gepensioneerden
H.P. Koeman	werknemers

Intern toezicht

Voor het intern toezicht is gekozen voor toezicht door een visitatiecommissie. Deze commissie visiteert het fonds één keer per drie jaar. Het intern toezicht heeft betrekking op het functioneren van het bestuur. De voornaamste taken van het intern toezicht zijn:

- het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en –processen en de checks en balances binnen het fonds;
- het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

In 2012 is een visitatie uitgevoerd door de Visitatie Commissie Holland, een samenvatting van de bevindingen van de commissie is in dit verslag opgenomen.

Aangesloten werkgevers

Technische Unie B.V.

Sonepar Nederland Information Systems B.V.

Otra N.V.

Compliance officer

Het bestuur heeft een compliance officer benoemd. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en rapporteert jaarlijks zijn bevindingen aan het bestuur. De compliance officer ziet toe op de naleving van wet- en regelgeving binnen het fonds.

Compliance officer

A. van Rijt	Manager Administratieve Organisatie en Interne Controle, Technische Unie
-------------	--

Pensioenbureau

H. DHondt

Mw. G.J. Heuvelman – de Lange

Manager

Administrateur

Onafhankelijk accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Onafhankelijk accountant Amsterdam

Verslag van het Bestuur

Het bestuur van Stichting Hagee doet hierbij verslag van de ontwikkelingen over het jaar 2012. Behalve financiële resultaten vindt u ook informatie over economische en maatschappelijke ontwikkelingen die van belang zijn.

Bij het opstellen van het verslag en de financiële resultaten is rekening gehouden met het effect van de korting die per 1 april 2013 wordt doorgevoerd.

Algemene Ontwikkelingen

Medio 2011 werd het pensioenakkoord gesloten tussen werkgevers- en werknemersorganisaties in de Stichting van de Arbeid. In 2012 werd dit akkoord achterhaald door de actualiteit.

Begin 2012 hebben regeringspartijen overleg gevoerd over verregaande bezuinigingen. Toen dit akkoord vrijwel afgerond was werd al duidelijk dat de coalitiepartijen niet konden rekenen op de steun van de gedoogpartner en daardoor was er geen meerderheid in de Tweede Kamer. Daarop heeft het kabinet zijn ontslag ingediend en zijn verkiezingen georganiseerd. De 2 grootste winnaars van de verkiezingen, de VVD en de PvdA zijn na een zeer korte periode van onderhandelen een regeerakkoord overeengekomen. Dit regeerakkoord bevat ingrijpende maatregelen op pensioengebied: de AOW leeftijd gaat versneld omhoog tot 67 jaar, de drempel voor de indexatie wordt verhoogd, de pensioenopbouw wordt verlaagd en pensioenopbouw wordt gemaximeerd tot een salaris van 100.000 euro. De plannen die er al waren voor de invoering van een nieuw pensioenstelsel zijn inmiddels uitgesteld van 2014 tot 2015.

In deze context heeft de werkgever in 2012 advies gevraagd aan Montae Consultants B.V. om te komen tot een meer toekomstbestendige pensioenregeling. De uitkomst van de advisering is een nieuwe pensioenregeling waarbij de opbouw grotendeels via een Collectieve Defined Contribution (CDC) regeling plaats zal vinden. In de paragraaf over de pensioenregeling wordt de nieuwe regeling toegelicht. Tegelijkertijd heeft de werkgever besloten het verzoek van het bestuur om een extra bijdrage te honoreren. Bij aanvang van de nieuwe regeling (voorzien per 1 april 2013) heeft de werkgever een, onverschuldigde, extra premie van 23,5 miljoen euro gestort. Behoudens economische ontwikkelingen voldoet het fonds door de korting en de extra premie per 1 april aan de vereisten ten aanzien van het minimum vereist vermogen. In haar vergadering van 6 december 2012 is het bestuur akkoord gegaan met de uitvoering van deze nieuwe regeling, behoudens instemming door de deelnemers.

Om de effecten van de voorbereiding van de overgang naar een nieuwe pensioenregeling in kaart te brengen heeft het fonds een continuïteitsanalyse laten uitvoeren. Bij deze analyse is uitgegaan van een premieniveau van 31,6% van de grondslag (niveau 2011), een korting van de pensioenrechten met 4,6% en is geen rekening gehouden met een storting door de werkgever. Verder is er rekening gehouden met een pensioenopbouw van 2% en een franchise van 16.000 euro.

Conclusies uit de analyse zijn onder andere dat de solvabiliteit van de regeling een iets gunstiger beeld vertoont ten opzichte van de bestaande regeling. De kans op een reserve- en dekkingstekort is lager. Ook de koopkrachtontwikkeling onder de nieuwe regeling vertoont een gunstiger beeld.

De invoering van deze nieuwe regeling heeft niet direct invloed op de dekkinggraad. De resultaten van de analyse hebben daarom geen invloed gehad op de verzoek aan de werkgever om een extra bijdrage te doen.

Financiële markten zijn de eerste 3 kwartalen van 2012 volatiel gebleven met als gevolg dat de rente van de AAA landen in de EU zeer laag is gebleven. De lage rente is voor De Nederlandsche Bank aanleiding geweest om het systeem van bepaling van de marktrente te herzien. Voor verzekeringsmaatschappijen was al eerder een andere renteberekening ingevoerd, met ingang van september moeten pensioenfondsen ook gebruik maken van de Ultimate Forward Rate methodiek. Deze methodiek gaat uit van een rente, op de zeer lange termijn, van 4,2%. Voor de rentecurve voor pensioenfondsen betekende de invoering dat de marktrente tot een periode van 20 jaar ongewijzigd

bleef, vanaf de 20-jaars rente loopt deze op tot een niveau van 4,2%. Door de introductie van de Ultimate Forward Rate (UFR) steeg de dekkinggraad van Hagee Stichting met ongeveer 3,8%. De invoering van de UFR betekent niet dat de discussie over de "meest reële" rente is verstomd. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een commissie van wijze mannen benoemd die moet beoordelen welke de meest reële rentevoet zou moeten zijn. Medio 2013 moet deze commissie rapport uitbrengen aan de minister.

In 2012 heeft het actuariële genootschap nieuwe prognosetafels voor de ontwikkeling van de sterfte gepubliceerd. Uit deze tafels blijkt dat de levensverwachting opnieuw is toegenomen. Towers Watson heeft een nieuwe methodiek ontwikkeld om specifieke ervaringssterfte per pensioenfonds te kunnen berekenen. De methodiek gaat uit van het inkomen en de sector waarin de deelnemer werkzaam is. Het gecombineerde effect op de dekkinggraad van sterfetafels en ervaringssterfte betekent een daling van de dekkinggraad met ongeveer 1,1%.

Voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen heeft het bestuur gebruik gemaakt van de standaard methode van DNB. Bij deze standaardmethode wordt uitgegaan van een passief beheerde beleggingsportefeuille. Actief beheerde portefeuilles brengen meer risico met zich mee en daarmee een hoger vereist eigen vermogen. Met ingang van 2012 zal voor de berekening van het vereist eigen vermogen actief beheer het uitgangspunt zijn. Het beleggingsbeleid zelf is niet gewijzigd. Het effect op het vereist eigen vermogen is dat dit ongeveer 1% hoger wordt vastgesteld ten opzichte van het vereist eigen vermogen bij een passief beheerde portefeuille. Deze wijze van berekening heeft geen gevolgen voor het minimaal vereist eigen vermogen.

De lage dekkinggraden van pensioenfondsen en de aangekondigde kortingen zijn voor de politiek aanleiding geweest om vragen te stellen over de terugstortingen en premiekortingen die in het verleden zijn toegepast. De minister heeft hiernaar een verkennend onderzoek gedaan en geconcludeerd dat deze gegevens zeer moeilijk en alleen tegen hoge kosten zijn te achterhalen. Hierop heeft de Pensioenfederatie de aangesloten fondsen aanbevolen om, als hierom gevraagd wordt door het verantwoordingsorgaan, de gevraagde informatie te verstrekken.

Samenstelling van het bestuur

Mevrouw Oude Reimer, bestuurslid namens de werknemers, was in 2012 volgens schema aftredend. In het voorjaar van 2012 hebben de actieve deelnemers een oproep ontvangen om zich kandidaat te stellen. Deze oproep heeft geresulteerd in één tegenkandidaat voor mevrouw Oude Reimer, derhalve zijn verkiezingen georganiseerd. Bij deze verkiezingen is mevrouw Oude Reimer herkozen. DNB heeft naar aanleiding van de toetsing geen bezwaren ingebracht.

Op 24 juni 2012 is de heer C. Heybroek, oud bestuurder van de werkgever en bestuurslid namens de gepensioneerden, overleden. Het bestuur herinnert hem als een gedreven, betrokken en inspirerend mens onder wiens leiding veel nieuwe ontwikkelingen bij Technische Unie tot stand zijn gekomen. Ook binnen het bestuur van Hagee Stichting heeft hij namens de gepensioneerden voortdurend met gedrevenheid en visie een bijdrage geleverd aan het beleid van het fonds.

Volgens de statuten van het fonds wordt de niet gekozen kandidaat met de meeste stemmen uit de verkiezingen in de vacature benoemd. De heer J.J. Labree is de kandidaat die volgens de statuten in aanmerking komt voor benoeming in het bestuur. De heer Labree heeft zich bereid verklaard om in het bestuur zitting te nemen en zal, na een inwerkperiode, in de loop van 2013 worden benoemd.

Goed pensioenfonds bestuur

Integere bedrijfsvoering

In de pensioenwet van 2007 zijn de principes voor goed pensioenfonds bestuur vastgelegd. Deze principes hebben betrekking op transparantie, zorgvuldig bestuur, openheid, communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van het fonds is gericht op integere bedrijfsvoering. Dit houdt onder andere in:

- beheersing van financiële risico's
- voorkomen van belangenverstremming
- periodieke continuïteitsanalyses
- adequate administratieve organisatie en interne controle

Intern toezicht en Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een Verantwoordingsorgaan (VO) aangesteld bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemers, uitkeringsgerechtigden en de werkgevers. Het bestuur legt verantwoording af aan het VO ten aanzien van het gevoerde van het beleid. Het verslag van het VO is opgenomen in dit jaarverslag.

Deskundigheidsbevordering

Alle bestuursleden hebben de basis cursus voor pensioenen gevolgd.

In het kader van de deskundigheidsbevordering wordt 2 keer per jaar een aparte vergadering belegd waarin dieper wordt ingegaan op een specifiek onderwerp. De onderwerpen die in 2012 zijn behandeld zijn risicobeheersing van met name de risico's op beleggingsgebied, de ontwikkeling met betrekking tot de sterftetafels en de ervaringssterfte zoals die door de actuaris wordt toegepast. Tevens zijn de laatste ontwikkelingen met betrekking tot wetgeving en beleid van De Nederlandsche Bank besproken.

In 2012 heeft het aspirant lid van het bestuur de basis cursus besturen van een ondernemingpensioenfonds gevolgd.

Gedragcode

Het bestuur maakt gebruik van de modelgedragcode zoals die door de Stichting voor Ondernemingpensioenfonds is gepubliceerd. De compliance officer verzoekt jaarlijks de bestuursleden en medewerkers van het pensioenbureau een enquête met betrekking tot het handelen conform de gedragscode in te vullen. De resultaten van de enquête over 2012 vormden geen aanleiding tot opmerkingen of nader onderzoek.

Toezichthouder

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door De Nederlandsche Bank geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

De kostenopslag die het fonds heeft gehanteerd in het herstelplan en de evaluaties daarvan bedraagt 2%. Volgens het beleid zal deze opslag worden verhoogd naar 3,1% als het fonds weer uit herstel is. Naar aanleiding van de evaluatie van het herstelplan 2012 heeft De Nederlandsche Bank geoordeeld dat de gehanteerde kostenopslag onvoldoende is om een zelfstandige voortzetting van de uitvoering te garanderen bij het wegvallen van de sponsor. Indien het fonds niet zelfstandig wordt voortgezet maar ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij moet een opslag van 2% als voldoende worden beschouwd. Het bestuur heeft De Nederlandsche Bank op de hoogte gesteld van het voornemen om, als de sponsor wegvalt, het fonds onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij. Dit voornemen is ook vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota.

Communicatie

Communicatie met de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden blijft de aandacht van het bestuur houden. Het beleid zoals ingezet in voorgaande jaren is in 2012 niet aangepast.

Belangrijk onderwerp bij de communicatie in 2012 is de aankondiging van de kortingsmaatregel geweest. Alle betrokkenen bij het fonds zijn er schriftelijk van op de hoogte gesteld dat de pensioenaanspraken - en uitkeringen met ingang van 1 april 2013 verminderd zullen kunnen worden met maximaal 4,6%.

Het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) voor de basisregeling is verzonden in de maand mei. De UPO voor de bijspaarregeling is verzonden in de maand juli.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur heeft in 2012 6 keer vergaderd. Belangrijkste onderwerpen die tijdens de vergaderingen zijn besproken zijn:

- Financiële positie en evaluatie van het herstelplan.
- De ontwikkelingen met betrekking tot het pensioenakkoord en wetgeving ten aanzien van pensioen.
- De ontwikkelingen met betrekking tot het beleid van DNB ten aanzien van het financieel toetsingskader.
- De rapportage over het onderzoek naar de oorzaken van de financiële positie van het fonds.
- Verhoging van de leeftijd waarop de AOW uitkering ingaat.
- Beleggingsbeleid 2012 en 2013.
- Actuariële- en Bedrijfstechnische Nota 2012 en het amendement hierop naar aanleiding van opmerkingen van DNB over de kostenopslag.
- Wijzigingen van de reglementen met ingang van 1 april 2013.

Financiën

De financiële positie van het fonds heeft zich in 2012 iets gunstiger ontwikkeld dan verwacht. Deze ontwikkeling in combinatie met de verwachtingen voor 2013 hebben het bestuur in staat gesteld de korting op een iets lager niveau vast te stellen. Op basis van de evaluatie 2012 van het herstelplan heeft het bestuur de korting vastgesteld op 3,6% in plaats van de eerder aangekondigde 4,6%.

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en de ontwikkelingen gedurende het jaar:

	Pensioen - Vermogen Eur	Technische Voorzieningen Eur	Dekkings- Graad %
Stand per 1 januari 2012	260.781	290.672	89,7%
Beleggingsresultaten	36.394	4.441	11,1%
Premiebijdragen	13.021	9.662	1,4%
Uitkeringen	- 9.689	- 9.688	- 0,4%
Rentetermijnstructuur	-	20.120	- 6,7%
Aanpassing overlevingstafels	-	3.505	-1,1%
Overigen	885	- 585	0,7%
Stand 31 december 2012 voor korting	301.392	318.127	94,7%
Korting 3,6%	-	- 11.255	3,5%
Stand 31 december 2012 na korting	301.392	306.872	98,2%

(x € 1.000,-)

De hierboven vermelde korting wordt doorgevoerd per 1 april 2013. Op grond van voorschriften van De Nederlandsche Bank is deze begrepen in het verslag over 2012.

Dekkingstekort

Na een aanvankelijke verbetering in de eerste maanden van het jaar is de dekkingsgraad later in het jaar sterk gedaald. De oorzaken van deze daling zijn divers. De voortdurende staatsleningencrisis in de Eurozone en daarmee gepaard gaande onzekerheid op de financiële markten hebben geleid tot lagere aandelenkoersen en een vlucht van beleggers in veilige staatsobligaties van met name Duitsland en Nederland. Dit laatste had weer tot gevolg dat de rente in deze landen tot zeer lage niveaus is gedaald. Onder invloed van de lage rente stegen de verplichtingen tot een zeer hoog niveau.

In de loop van 2012 is de waarde van de verplichtingen gestegen met € 16,2 miljoen, de waarde van het belegd vermogen is met circa € 40,6 miljoen gestegen. Exclusief effect van de korting bedraagt de stijging in de waarde van de verplichtingen € 27,5 miljoen. Per saldo zijn de bezittingen sterker gestegen dan de verplichtingen van het fonds, met als gevolg de gestegen dekkingsgraad.

De ontwikkeling van de dekkingsgraad onder FTK per jaareinde is als volgt:

	2012	2011	2010
Aanwezige dekkingsgraad per jaareinde	98,2%	89,7%	94,8%
Vereiste dekkingsgraad per jaareinde	116,2%	115,0%	115,6%
Minimaal vereiste dekkingsgraad per jaareinde	104,2%	104,2%	105,0%

De aanwezige dekkingsgraad 2012 betreft de dekkingsgraad na toepassing van de korting ad 3,6%. De dekkingsgraad voor korting bedraagt 94,7%.

Bij de berekening van de voorzieningen is uitgegaan van de nieuwe sterftetafels AG 2012-2062, daarnaast is een fondsspecifieke ervaringssterfte toegepast. Het effect op de dekkingsgraad bedraagt in totaal ongeveer -1,1%.

Bij het disconteren van de verwachte kasstromen is de door DNB vastgestelde rentetermijnstructuur van 31 december 2012 gehanteerd. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de zogenaamde UFR-methode. Voorts is de rentetermijnstructuur vastgesteld op basis van het gemiddelde van alle handelsdagen in de laatste 3 maanden van 2012.

Deze Ultimate Forward Rate wordt toegepast vanaf 30 september 2012. De Ultimate Forward Rate heeft een verhogend effect op de dekkingsgraad van ongeveer 3,8%.

Solvabiliteitstoets

De aanwezige dekkingsgraad is ultimo 2012 lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,2%), waardoor een reserve- en een dekkingstekort blijft bestaan. Het reserve- en dekkingstekort is ontstaan in 2008 en is de reden dat Hagee Stichting in 2009 een herstelplan heeft opgesteld.

De vermogenspositie ziet er als volgt uit:

	Bedrag	In % van TV
Aanwezig vermogen	301.392	98,2%
Af: Technische Voorzieningen na korting	- 306.872	- 100,0%
Af: Minimaal Vereist Eigen Vermogen (4,2%)	- 12.889	- 4,2%
Dekkingspositie	- 18.369	- 6,0%
Af: Vereist Eigen Vermogen	- 36.862	- 12,0%
Reservepositie	- 55.051	- 18,0%

(x € 1.000,-)

Gevolg van de gedaalde dekkingsgraad is dat het fonds zonder aanvullende maatregelen niet meer kan voldoen aan het herstelplan. Het bestuur heeft begin 2012 een korting op de pensioenaanspraken aangekondigd. In de vergadering van december heeft het bestuur, op basis van de cijfers tot en met november 2012, het voornemen geuit om de korting definitief door te voeren. De werkgever en het fondsbestuur hebben eind december 2012 gezamenlijk alle bij het fonds betrokkenen op de hoogte gesteld van een maatregelenpakket om de financiële positie te verbeteren. Het pakket maatregelen heeft betrekking op het doorvoeren van de korting, een nieuwe pensioenregeling en een donatie van de werkgever. Voor meer informatie over de nieuwe pensioenregeling wordt verwezen naar de paragraaf "Herstelplan".

Herstelplan

In 2009 heeft het fonds een herstelplan opgesteld dat door de toezichthouder is goedgekeurd. In het originele herstelplan waren de volgende maatregelen opgenomen:

- Niet verlenen van toeslagen tot de dekkingsgraad het niveau van het minimum vereist eigen vermogen heeft bereikt (2012: 104,2%).
- Premieverhoging naar een niveau van 25,5% van de pensioengrondslag.
- Strategisch beleggingsbeleid wordt niet aangepast.
- Er wordt naar gestreefd opgebouwde pensioenen en uitkeringen niet te korten.

Jaarlijks wordt een evaluatie van het originele herstelplan van 2009 opgesteld. Onderstaand de ontwikkeling van de dekkingsgraad 2012 ten opzichte van de verwachting uit de evaluatie begin 2012.

	verwacht	werkelijk
Dekkingsgraad per 1 januari 2012	89,7%	89,7%
Premie	1,3%	1,4%
Uitkering	- 0,3%	- 0,4%
Toeslagverlening	-	-
Beleggingen	3,5%	11,1%
Rentetermijnstructuur	-	- 6,7%
Langlevens	-	- 1,1%
Overigen	0,2%	0,7%
Dekkingsgraad voor korting	94,4%	94,7%
Effect korting	4,6%	3,5%
Dekkingsgraad per 31 december 2012 na korting	99,0%	98,2%
Vereist eigen vermogen	114,6%	116,2%

Uit het overzicht blijkt dat de dekkingsgraad zich gunstiger heeft ontwikkeld dan verwacht. Deze ontwikkeling in combinatie met een gunstiger verwachting voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2013 heeft ertoe geleid dat het bestuur heeft besloten de korting vast te stellen op 3,6% in plaats van de eerder aangekondigde 4,6%. De korting van 3,6% heeft een effect op de dekkingsgraad van 3,5%.

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen is rekening gehouden met actief beheer van de beleggingsportefeuille.

Korting van aanspraken en rechten

Uit de evaluaties van het herstelplan in de voorgaande jaren bleek dat autonoom herstel tot de

minimum vereiste dekkingsgraad mogelijk was. Bij de jaarlijkse evaluatie van het herstelplan in 2011 bleek dit niet meer het geval te zijn en heeft het bestuur zich voorgenomen om de aanspraken en uitkeringen per 1 april 2013 te verminderen met 4,6%, behoudens een stijging van de dekkingsgraad tot een niveau waarbij autonoom herstel mogelijk zou zijn. Alle actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden zijn van dit voorgenomen besluit op de hoogte gebracht. Daarnaast is de premie voor 2012 verhoogd tot 35%, het maximale niveau volgens de uitvoeringsovereenkomst. Ultimo 2012 bedroeg de dekkingsgraad 94,7% (voor korting) terwijl deze volgens het geëvalueerde herstelplan minimaal 98,1% zou moeten bedragen. Omdat de dekkingsgraad lager is dan die volgens de evaluatie van het herstelplan is het doorvoeren van de aangekondigde korting onvermijdelijk geworden.

Het bestuur heeft besloten de korting evenredig toe te passen. De volgende overwegingen hebben ertoe geleid om geen onderscheid naar groepen te maken bij het kortingsbesluit.

Een evenredige korting raakt alle groepen belanghebbenden in gelijk mate. De koopkracht van gepensioneerden wordt meteen aangetast maar de koopkracht van actieven en slapers wordt op vergelijkbare wijze geraakt. Ook heeft het bestuur in overweging genomen dat alle groepen belanghebbenden een bijdrage hebben geleverd middels het achterwege laten van indexaties. Voor de actieven geldt dat zij ook hebben bijgedragen door premieverhogingen. Gezien de bijdrage die de actieven leveren in het herstel acht het bestuur het gerechtvaardigd de korting ook voor de niet-actieven toe te passen.

Invoering nieuwe pensioenregeling

Eind 2011 heeft het bestuur behalve de premieverhoging naar het maximale niveau, een verzoek bij de werkgever ingediend om een extra storting te verrichten.

Ultimo 2012 heeft de werkgever te kennen gegeven een extra storting te willen doen van 23,5 miljoen euro bij wijziging van de huidige Defined Benefit (DB) in een Collectieve Defined Contribution (CDC) regeling. De wijziging van de pensioenregeling is voorzien per 1 april 2013, en afhankelijk van de instemming van de actieve deelnemers. Daarmee is de storting niet van invloed op de dekkingsgraad ultimo 2012 en zal de voorgenomen korting worden doorgevoerd. Voor informatie over de CDC regeling en de overige maatregelen verwijzen wij naar het hoofdstuk "Pensioenregeling".

Tot de invoering van de nieuwe pensioenregeling blijft de (maximale) premie van 35% gehandhaafd. Met ingang van 1 april 2013 bedraagt de premie 31,6% (niveau 2011) van de grondslag. Deze premie wordt voor een periode van 5 jaar vastgelegd in de overeenkomst tussen fonds en werkgever.

Het totaal effect van de maatregelen (korting en storting) op de dekkingsgraad is ongeveer 12%. Op basis van de dekkingsgraad per ultimo 2012 stijgt de dekkingsgraad per 1 april 2013 tot ongeveer 106%. Het fonds voldoet hiermee aan de eisen ten aanzien van de minimum vereist eigen vermogen.

Pensioenregeling

Kenmerken

In het boekjaar zijn geen wijzigingen in de bestaande regeling aangebracht. De kenmerken van de regeling zijn als volgt:

Regeling 31 december 2012	
Pensioensysteem	Middellood
Pensioenleeftijd	65
Maximum pensioengevend salaris (eur)	146.846
Franchise (eur)	17.745,50
Opbouwpercentage	2%
Nabestaandenpensioen	70%
Premie	35%

Toeslagverlening

Toeslagverlening (indexatie) is voorwaardelijk. Dat betekent dat het bestuur jaarlijks besluit of en in welke mate een toeslag op de pensioenen verleend kan worden. Er bestaat geen recht op toeslagverlening. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

In beginsel zal het bestuur bij haar toeslagbeleid de in de ABTN geformuleerde toeslagenstaffel als leidraad hanteren die in het kort op het volgende neerkomt:

- als de dekkingsgraad lager is dan het minimaal vereist vermogen (2012: 104,2%) wordt geen toeslag verleend;
- als de dekkingsgraad zich bevindt tussen het minimaal vereist vermogen en het vereist vermogen (2012: 116,0%) wordt een gedeeltelijke toeslag verleend;
- als de dekkingsgraad hoger is dan het vereist vermogen wordt een volledige toeslag verleend;
- het verlenen van toeslagen mag niet leiden tot het ontstaan van een reservetekort;
- indien het totale pensioenvermogen groter is dan de vereiste dekkingsgraad plus 10% (in 2012: 126%) kan het bestuur besluiten tot het alsnog geheel of gedeeltelijk toekennen van in het verleden niet verleende toeslagen (inhaaltoeslagverlening).

De toeslagverlening is afhankelijk van de financiële situatie van het fonds. Het besluit tot toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur genomen. Gezien de financiële positie heeft het bestuur geen toeslagen toegekend op 1 januari 2012, ook per 1 januari 2013 zijn er geen toeslagen toegekend.

Door het niet toekennen van de toeslagen loopt de cumulatieve niet-verleende indexatie verder op.

Onderstaand overzicht illustreert deze cumulatieve niet verleende indexatie.

	deelnemers			Gewezen deelnemers / gepensioneerden		
	toegekend	Loonindex	niet verleende indexatie cumulatief	Toegekend	prijsindex	niet verleende indexatie cumulatief
1-1-2013	0,00%	1,25%	8,76%	0,00%	2,87%	14,08%
1-1-2012	0,00%	0,25%	7,42%	0,00%	2,61%	10,85%
1-1-2011	0,00%	0,75%	7,15%	0,00%	1,60%	8,06%

n.b.: de achterstand voor de deelnemers geldt vanaf 1-1-2009, voor de gewezen deelnemers en gepensioneerden vanaf 1-1-2003.

Uit het overzicht blijkt dat de cumulatieve niet-verleende toeslag voor actieven en inactieven vanaf 2003 gelijk is aan 8,76% respectievelijk 14,08%. Het percentage voor de actieven is lager dan bij de inactieven. Dit komt omdat de (daadwerkelijke) algemene loonstijgingen (gemiddeld) gezien lager zijn geweest dan de (gemiddelde) prijsinflaties. Voor actieven is de algemene loonstijging voor enkele jaren nihil geweest, terwijl de inflatie toen positief was. Naast het niet verlenen van toeslag is de stijging van de grondslag niet voldoende geweest om - ten behoeve van de jaaropbouw - de inflatie bij te houden.

Premie

Het premiebeleid is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten met de werkgever. Het bestuur stelt jaarlijks de af te dragen premie vast. In de uitvoeringsovereenkomst is de premie gemaximeerd op 35% van de pensioengrondslag.

Uitgangspunt voor het premiebeleid is de kostendekkende premie. Bij de vaststelling van de premie wordt met de volgende elementen rekening gehouden:

- De benodigde premie voor de opbouw van pensioenaanspraken

- Opslag voor kosten voor uitvoering
- Opslag voor het in stand houden van het eigen vermogen (solvabiliteitsopslag)

Om te toetsen of de hoogte van de ontvangen premie voldoende is, wordt deze vergeleken met de in de ABTN gedefinieerde gedempte kostendeekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendeekkende premie wordt rekening gehouden met de marktrente met een maximale rekenrente van 4%; indien de marktrente hoger is dan 4%, wordt de rekenrente gelijkgesteld aan 4%.

De gedempte kostendeekkende premie bedraagt voor 2012 € 12,3 miljoen. Deze gedempte kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente⁴ die per 30 september 2012 (2,4%) van toepassing is. Een vergelijking met de gegevens over 2011 levert de volgende tabel op:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Gedempte kostendeekkende premie	12.251	11.640
Feitelijke premie	13.488	11.721

In 2012 was er nog steeds sprake van een herstelplan, waarbij sinds 2009 de premie is verhoogd van 23% naar 35,0%. De oorzaak van de premiestijging is voornamelijk gelegen in de voortdurende daling van de rente. Tevens bevat de premie een bijdrage in het herstel van het fonds.. In 2012 zijn geen premiekortingen verleend.

De feitelijke premie is inclusief de bijdragen voor de verzekering van het WIA-excedent, welke door de werkgever wordt bijgedragen.

Deelnemers

Het aantal actieve deelnemers is licht gedaald. Het aantal gewezen deelnemers is eveneens afgenomen. Dit heeft verschillende oorzaken. Het beleid van het fonds is gericht op het verminderen van het aantal gewezen deelnemers; kleine pensioenen worden conform de wettelijke regel 2 jaar na beëindiging van het actieve deelnemerschap afgekocht. Pensioneringen zijn eveneens een belangrijke oorzaak van de daling. Procedures voor waardeoverdracht kunnen niet worden uitgevoerd zolang de dekkingsgraad lager is dan 100%. Waardeoverdrachten zijn daardoor geen oorzaak van de afname van het aantal gewezen deelnemers.

Onderstaand het verloop van de deelnemersaantallen:

	deelnemers	Gewezen deelnemers	Gepension- eerden	totaal
Stand 31-12-2011	2.176	1.343	1.240	4.759
Toetredingen	128	-	-	128
Herintredingen	9	- 9	-	-
Uittredingen met premievrije rechten	- 90	90	-	-
Overlijden	- 6	- 6	- 52	- 64
Pensioneringen en ingang partnerpensioen	- 55	- 47	132	30
Beëindiging pensioen	-	- 1	- 5	- 6
Afkopen	-	- 41	- 17	- 58
Stand 31-12-2012	2.162	1.329	1.298	4.789

⁴ Gebaseerd op de UFR methodiek.

Pensioenregeling na 1 april 2013

In 2013 wordt, op voorwaarde van goedkeuring door de deelnemers, een nieuwe pensioenregeling van kracht. Dit betreft een Collectieve Defined Contribution regeling. Bij deze regeling wordt de premie voor een periode van 5 jaar overeengekomen met de werkgever. Als de premie niet kostendekkend is voor de reguliere pensioenopbouw wordt de pensioenopbouw gekort, als de premie meer dan kostendekkend is dan wordt een premiedepot gevormd. Tot de invoering van de CDC regeling wordt de premie gelijk gehouden aan die van 2012.

De kenmerken van de nieuwe regeling zijn als volgt:

Regeling 1 april 2013	
Pensioensysteem	Middellood CDC
Pensioenleeftijd	67
Maximum pensioengevend salaris (eur)	51.836,00
Franchise (eur)	16.000,00
Opbouwpercentage	2%
Nabestaandenpensioen	70%
Premie	31,6%

Voor deelnemers met een salaris boven het maximum pensioengevend salaris wordt voor dat deel van het salaris een individueel DC regeling ingevoerd. Dit deel van de regeling wordt bij een externe partij ondergebracht. De individueel DC staat ook open voor deelnemers die vrijwillig willen bijsparen.

Actuariële Analyse

In het volgende overzicht is de analyse van het resultaat opgenomen. Uit deze analyse blijkt dat het saldo van baten en lasten € 24,4 miljoen positief is. Dit saldo wordt verrekend met het eigen vermogen. Dit leidt tot een verbetering van de financiële positie.

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Premieresultaat en kosten		
Premie	13.488	11.721
Pensioenopbouw in het jaar	- 10.168	- 8.268
Onttrekking uit TV voor pensioenuitvoeringskosten	190	180
Pensioen uitvoeringskosten minus vrijval excasso opslag	- 407	- 360
<i>Subtotaal</i>	3.103	3.273
Intrestresultaat		
Beleggingsresultaten	36.394	20.605
Interesttoevoeging aan VPV	- 4.441	- 3.214
Indexatie en overige toeslagen	- 38	- 53
Wijziging van markttrente gedurende jaar	- 20.120	- 37.103
<i>Subtotaal</i>	11.795	- 19.765
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten	-	-
Resultaat op uitkeringen	- 2	- 126
Resultaat op levenskansen	1.299	- 277
Resultaat op overlevingsgrondslagen	- 3.505	-
Resultaat op korting	11.255	-
Overige baten en lasten	466	149
<i>Subtotaal</i>	9.513	- 254
Totaal saldo baten en lasten	24.411	- 16.746

Risico en beheersing van risico's

Pensioen is een arbeidsvoorwaarde met een veelheid aan risico's, die zijn in te delen in renterisico, beleggingsrisico's, verzekeringstechnische risico's en operationele risico's. Elk van deze risico's kent zijn eigen specifieke kenmerken. Het bestuur laat zich door deskundigen ondersteunen en adviseren om de risico's te beperken en te beheersen.

Het bestuur heeft als onderdeel van het beleid grenzen gedefinieerd aan de door haar te lopen financiële risico's. Deze grenzen worden in de onderstaande tabel weergegeven. Een uitgebreidere toelichting op de risico's en feitelijke omstandigheden ultimo 2012 is opgenomen in de toelichting op de jaarrekening.

Grens	
Renterisico	Afdekking van 60% Bandbreedte 50 – 75%
Zakelijke waarden	Strategische mix 30% Bandbreedte 22 – 38%
Kredietrisico	Strategische mix 60% Bandbreedte 52,5 – 67,5%
Verzekeringstechnisch risico	Minimaliseren door toepassing van de meest recente prognose tabellen en ervaringssterfte.

Het kredietrisico neemt de laatste jaren toe. De oorzaak hiervan is de afwaardering van instellingen en bedrijven die leningen uitgeven door de rating bureaus. De beleggingscommissie zal in 2013 beleid formuleren hoe hierop in te spelen.

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de verplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktrente.

Omdat de verplichtingen een langere looptijd hebben dan de vastrentende waarden is de gevoeligheid voor wijzigingen van de marktrente niet gelijk voor de vastrentende waarden en de verplichtingen. Om het effect van dit risico te beperken heeft het bestuur het renterisico voor ongeveer 60% van de verplichtingen afgedekt door te beleggen in het ING Long Duration Fund. Wijzigingen in de rente hebben hierdoor nog voor het ongedekte deel van 40% van de verplichtingen effect op de dekkingsgraad.

Wijzigingen in de rente zijn het grootste risico voor het fonds. Bij beslissingen ten aanzien van de beleggingsportefeuille is de renteaafdekking een belangrijke factor.

Beleggingen

Terugblik op de financiële markten

De financiële markten zijn ook in de eerste maanden van 2012 zeer volatiel gebleken. Het eerste kwartaal bleken de markten nog vertrouwen te hebben in een goede afloop van de schulden crisis. Daarna nam de onzekerheid over de ontwikkelingen weer toe om, onder invloed van steunprogramma's, uiteindelijk weer af te nemen. De centrale banken maakten 2012 het verschil. Dankzij lage rentes, liquiditeitssteun en nieuw beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) stegen de wereldwijde aandelen fors. Wereldwijde groei in detailhandelsverkopen en kapitaalinvesteringen wijzen op een herstel van de economie. Indicatoren uit de Verenigde Staten en China uit het derde kwartaal bevestigden deze trend.

Europa

Het jaar begon optimistisch, een groeiend vertrouwen bleek uit oplopende aandelenkoersen en ook een opwaartse trend in de rente. In 2de kwartaal vloeide dat vertrouwen onder invloed van de uitslag van de verkiezingen in Griekenland en problemen met Spaanse banken, weer geheel weg. Ook kwam er een einde aan positieve berichten over de economische ontwikkeling. Beleggers vluchtten in staatsleningen met name van Duitsland en de Verenigde Staten. De Duitse rente daalde in mei tot onder de 1,2%. Kortlopende obligaties van Duitsland en andere als veilig beschouwde landen hadden zelfs negatieve rentes.

Het optimisme bij beleggers begon terug te keren door de vorming van de Griekse coalitieregering. Ook de stappen van de Europese regeringsleiders in de richting van meer economische en politieke integratie van de landen in de eurozone droegen bij aan de positievere stemming.

Belangrijkste stuwkracht achter de positieve stemming was echter de ECB. In juli maakte de president van de ECB, Mario Draghi, bekend "al het mogelijke" te zullen doen om de Euro te redden. In september kondigde de ECB een steunprogramma aan van ongelimiteerde aankopen van kortlopende staatsobligaties. Enige voorwaarde voor de landen die hiervan gebruik willen maken is dat zij er zelf om moeten verzoeken. Vanaf juli zijn de risicopremies voor landen als Spanje en Italië gedaald zonder dat de ECB steun behoefde te verlenen.

Verenigde Staten

De economie in de Verenigde Staten heeft zich in 2012 voorzichtig positief ontwikkeld. Stijgende werkgelegenheid, en de consumentenbestedingen die licht groeien lijken te wijzen op de nieuwe periode van stabiele groei. De groei in 2012 is echter mogelijk geworden door het voortzetten van de aanzienlijke steunprogramma's van de Federal Reserve waarbij staatsleningen met een lange looptijd worden gekocht en papier met korte looptijden worden verkocht. Doel is dat de renteversillen tussen korte- en lange looptijden kleiner worden. Daarmee moet het voor huizenkopers mogelijk worden om tegen gunstiger tarieven hypotheekleningen af te sluiten. Deze "Operation Twist" wordt opgevolgd door een nieuw steunprogramma van de FED waarmee 45 miljard dollar per maand is gemoeid. Daarnaast koopt de FED voor een bedrag van in totaal 40 miljard dollar per maand aan hypotheekobligaties. De FED heeft aangekondigd haar steunprogramma's voort te zetten totdat de werkgelegenheid substantieel is toegenomen.

Ook verlengde de Federal Reserve haar beleid voor de periode dat de officiële rentes zeer laag zullen blijven tot 2015.

Emerging Markets

De groei in de opkomende markten is in de laatste jaren grotendeels mogelijk geworden door de export naar de westerse economieën. Onder invloed van de economische situatie in de ontwikkelde landen is de export en daarmee de groei verder afgenomen. De opkomende landen hebben daarop maatregelen genomen om de economie te stimuleren. De maatregelen zijn hoofdzakelijk gericht op de binnenlandse markt.

Japan

De neerwaartse exportdruk als gevolg van de wereldwijd vertraagde groei deed zich ook in Japan gelden. De sterke Yen was hier mede een oorzaak van. Ook de binnenlandse vraag is afgenomen. Door de afzwakking van de economie lijkt de deflatie weer de kop op te steken.

Vooruitblik 2013 financiële markten

In het tweede halfjaar van 2012 heeft zich een trend naar een voorzichtig herstel gemanifesteerd. Er blijven echter grote onzekerheden bestaan.

Onzekerheid ten aanzien van de politieke ontwikkelingen in de Verenigde Staten is verminderd door de herverkiezing van president Obama. De budget problemen in de Verenigde Staten zijn echter nog niet opgelost. Het blijft een noodzaak dat politici een oplossing vinden voor de structurele

begrotingsproblematiek in de Verenigde Staten: het plafond voor de staatsschuld is de VS zal op korte termijn worden bereikt.

Het vertrouwen van de financiële markten in herstel van de economie in de Europese Unie is eveneens toegenomen. Verkiezingen in Duitsland en Italië kunnen dit toegenomen vertrouwen weer sterk ondermijnen.

In Europa zijn de begrotingsproblemen nog niet opgelost. Locale banken in Spanje en Italië hebben goedkope leningen van de Europese Centrale Bank gebruikt om de eigen schulden en staatsobligaties te kopen. Hierdoor is de rente in deze landen sterk gedaald. Deze landen moeten in 2013 weer 300 miljard euro aan kapitaal aantrekken. Als de lokale banken dit niet kunnen opvangen ontstaat er weer een financieringsprobleem. Als het niet lukt om voldoende geld uit de financiële markten aan te trekken moet een beroep worden gedaan op de noodfonds van de ECB.

De rentes voor Nederlandse en Duitse staatsobligaties kunnen in de tussentijd naar nog lagere niveaus zakken. Ook politieke ontwikkelingen, zoals verkiezingen in Italië en Duitsland, kunnen een belangrijke invloed hebben op de financiële markten.

Het beleid van de overheden in Europa is gericht op het op orde krijgen van de eigen begrotingen. Dit heeft een drukkend effect op het vertrouwen van consumenten en daarmee ook op hun bestedingen. De groeiende export vanuit Europa naar de rest van de wereld is onvoldoende gebleken om een recessie te voorkomen. Uit groeicijfers van het CBS is begin 2013 gebleken dat Nederland voor de 3de keer sinds 2009 in een recessie beland.

Het bestuur verwacht voor 2013 een voorzichtige aanzet voor herstel in 2014 en latere jaren. Door de voortdurende onzekerheid over de Europese ontwikkelingen zal de rente naar verwachting op een laag niveau blijven. De rente waarmee het fonds haar verplichtingen verdisconteert blijft daarmee laag (behoudens politieke besluiten ten aanzien van de methodiek voor het vaststellen van de rente). De aandelenmarkten blijven door de onzekerheden volatiel maar de algemene trend zal wel een stijgende lijn zijn.

Beleggingsportefeuille

Rendement

Het fonds heeft het jaar afgesloten met een positief rendement van 14,1%, gelijk aan de benchmark van 14,1%. Alle beleggingscategorieën hebben aan het positieve beleggingsrendement bijgedragen. Alleen de categorie vastrentende waarden vertoonde een underperformance.

Het rendement kan toegeschreven worden aan de volgende categorieën:

Beleggingscategorie	2012	
	Rendement	Benchmark
Aandelen	16,7%	14,8%
Vastrentende waarden	14,2%	15,1%
Hedge Fund	6,6%	3,1%
Onroerend Goed	1,8%	1,3%
Totaal	14,1%	14,1%

Onderdeel van het rendement van de vastrentende portefeuille wordt gevormd door de renteafdekking welke is begrepen in de ING belegging. Het rendement van de ING portefeuille kan daardoor gesplitst worden naar het rendement op de obligatie portefeuille van 13%, en het rendement op de renteafdekking van ruim 5%.

Assetmix

Het bestuur heeft de strategische beleggingsmix in 2012 niet aangepast. De strategische mix was als volgt.

	Strategische mix 31-12-2012	Strategische mix 31-12-2011
Aandelen	30%	30%
Vastrentende waarden	60%	60%
Hedge Fund	5%	5%
Onroerend Goed	5%	5%
Totaal	100%	100%

De strategische mix en de feitelijke mix kunnen als volgt worden samengevat:

(x € 1.000,-)

Categorie	Waarde	2012	
		Feitelijk	Strategisch
Vastrentende waarden	190.573	63,2%	60,0%
Korte looptijd	77.187	25,6%	40,0%
Lange looptijd	113.329	37,6%	20,0%
Hypotheke	57	0,0%	0,0%
Aandelen	89.193	29,6%	30,0%
Wereldwijd	72.882	24,2%	24,0%
Opkomende markten	16.311	5,4%	6,0%
Hedge funds	11.625	3,9%	5,0%
Onroerend goed	9.722	3,2%	5,0%
Liquide middelen	347	0,1%	0,0%
2TOTAAL	301.460	100,0%	100,0%

De feitelijke beleggingsmix wijkt af van de strategische mix maar bevindt zich nog binnen de door het bestuur gestelde bandbreedtes. Redenen voor herbalancering zijn afwijkingen van de strategische asset mix. Er wordt naar gestreefd om de feitelijke beleggingsmix weer in overeenstemming te brengen met de strategische mix. Bij het herbalanceren van de beleggingen is de mate van afdekking van het renterisico uiteindelijk leidend.

In 2012 was de premie, in euro's, hoger dan de maandelijkse pensioenbetalingen. Het hierdoor ontstane banksaldo is aangewend om aandelen te kopen in de categorieën "opkomende markten" en "wereldwijd". In 2012 zijn er geen herbalanceringen uitgevoerd.

In onderstaande tabel wordt de vermogensverdeling aan het eind van 2012 en 2011 per beheerder weergegeven.

(x € 1.000,-)

Beleggingscategorie <i>Beheerder</i>	2012	2011
Vastrentende waarden		
<i>BlackRock Investment</i>	77.187	69.431
<i>ING Investment Management</i>	113.329	97.502
<i>Overig</i>	57	58
Subtotaal	190.573	166.991
Zakelijke waarden		
<i>Aberdeen Asset Management Plc.</i>	8.539	6.993
<i>Trilogy Global Advisors</i>	7.774	3.101
<i>MFS</i>	45.289	36.715
<i>Veritas</i>	27.573	25.141
<i>Overig</i>	18	18
Subtotaal	89.193	71.968
Hedge funds		
<i>J.P. Morgan Asset Management</i>	11.625	10.917
Onroerend goed		
<i>CB Richard Ellis</i>	9.722	9.908
Liquide middelen	347	808
Totaal	301.460	260.592

Beoordeling controlemaatregelen vermogensbeheerders

Het is voor het bestuur van belang zich een beeld te vormen van de werking van de interne controle maatregelen bij de vermogensbeheerders. Daartoe zijn bij de vermogensbeheerders jaarverslagen en verklaringen opgevraagd omtrent de werking van de AO/IC. Deze verklaringen zijn opgesteld aan de hand van (internationale) standaarden zoals SSAE 16 en ISAE3402.

Daarnaast krijgt de beleggingscommissie ieder kwartaal een rapportage over de vermogensbeheerders waarin sterke en zwakke punten en issues van de vermogensbeheerders uiteengezet worden.

Geen van de rapportages is voor het bestuur aanleiding geweest om van vermogensbeheerder te wisselen.

Vooruitblik 2013

Op 4 februari heeft het bestuur besloten tot het toepassen van een korting op de aanspraken en rechten van de deelnemers met 3,6%. Deze korting wordt doorgevoerd op 1 april 2013.

De eerste maanden van jaar 2013 zullen in het teken staan van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling. Deze implementatie zal met name in het eerste kwartaal de aandacht van het bestuur vragen. Communicatie hierover zal plaatsvinden middels brieven, de website van het pensioenfonds en ook voorlichtingsbijeenkomsten in de diverse vestigingen van de werkgever.

Ook na afronding van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling blijft communicatie een speerpunt van het bestuur waaraan in 2013 de nodige aandacht zal worden besteed.

De invoering van nieuwe wet- en regelgeving met betrekking tot de pensioenen en financieel toetsingskader is uitgesteld tot 2015. Het uitstel van de invoering geeft het bestuur gelegenheid om tijdig in te spelen op de komende wijzigingen.

De continuïteitsanalyse die in het kader van de implementatie van de nieuwe regeling is gemaakt wordt in 2013 gecompliceerd op basis van de actuele ontwikkelingen en een extra storting door de werkgever van 23,5 miljoen euro. Daarnaast zal een ALM-studie worden uitgevoerd.

De verwachtingen ten aanzien van de ontwikkelingen op de financiële markten is weergegeven onder het hoofdstuk beleggingen.

Plaats: Amstelveen
Datum: 27 juni 2013

Hageestichting
Pensioenfonds

J.I. Janse
Voorzitter

M.M. Oude Reimer
Bestuurslid

Rapportages Pension Fund governance

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het jaarverslag over 2012 van Pensioenfonds Hagee Stichting is naar ons oordeel een correcte weergave van het door het bestuur van Hagee gevoerde beleid. Het komt ons voor dat het bestuur haar taken goed heeft uitgevoerd en het beleid evenwichtig is.

Wij willen het bestuur en het pensioenbureau bedanken dat wij het jaarverslag 2012, concept verslag van de actuaire, notulen en andere informatie tijdig ontvangen hebben voor bestudering en dat ons de mogelijkheid is gegeven tot het stellen van vragen tijdens onze aanwezigheid op de bestuursvergadering van 27 juni 2013.

Het VO heeft kennisgenomen van de ontwikkeling van de dekkinggraad in 2012, het vigerende herstelplan 2009 en de evaluaties daarvan in 2010, 2011 en 2012, alsmede de "nieuwe pensioenregeling" per 1 april 2013.

Het oordeel van het VO is gebaseerd op:

- het ons uitgereikte jaarverslag 2012;
- het concept actuair rapport 2012 van Towers Watson B.V. ;
- de uitleg en toelichting door manager pensioenbureau op 15 mei 2013, tijdens VO overleg.
- de aangekondigde ongeconditioneerde goedkeurende verklaring van accountant PWC.

Aanbevelingen en opmerkingen Verantwoordingsorgaan:

- Van de in de jaarrekening verwerkte uitvoeringskosten, (personeel-) kosten van het Pensioenbureau en vergoedingen aan vermogensbeheerders etc. is met name de specificatie en toelichting op de laatste categorie nog onvoldoende; meer inzicht in de totale uitvoeringskosten blijft gewenst.
- Het VO merkt op dat uit de jaarrekening blijkt dat het belangrijkste beleggingsfonds onder de benchmark blijft, een zorgelijke situatie die nauwlettend gevolgd moet worden.
- Het VO mist in de jaarrekening een duidelijke, missie, visie en strategie. Het VO verzoekt het bestuur hier het komende jaar aandacht aan te geven.
- De aanbevelingen van de visitatiecommissie (zoals opgenomen in het jaarverslag), worden volledig onderschreven door het VO. Het VO vraagt het bestuur de eerste reactie op korte termijn te doen volgen door een volledige reactie per genoemde aanbeveling, Bij een volgend bezoek van de visitatiecommissie zou het VO hen graag voor overleg ontmoeten
- De communicatie van het bestuur naar alle betrokkenen over de nieuwe pensioenregeling is doeltreffend ter hand genomen en verdient een compliment.

- Het VO verzoekt het bestuur bij de afsluiting van 2013 een duidelijk tijdsplan te publiceren voor de totstandkoming, controle en beoordeling van het Jaarverslag.

Amstelveen, 27 juni 2013

Het Verantwoordingsorgaan Pensioenfonds Hagee Stichting,

Bert Biner	Gepré pensioneerd, voorheen Corporate Accountant, Otrá N.V.
Henk-Jan Koeman	Verkoop leider Hilversum, Technische Unie B.V.
Ton van der Kaaij	Gepensioneerd, voorheen Regiodirecteur regio Zuid, Technische Unie B.V.

Reactie van het bestuur

Tijdens de bestuursvergadering van 27 juni 2013 heeft het bestuur kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over het handelen van het bestuur in 2012. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het Verantwoordingsorgaan en zal de aanbevelingen ter harte nemen.

Het bestuur onderschrijft de aanbeveling ten aanzien van de transparantie van de uitvoeringskosten van het vermogensbeheer. Voor een beter inzicht in de kostenstructuren is het bestuur afhankelijk van de vermogensbeheerders. Het bestuur blijft bij de beheerders aandringen om een grotere transparantie zodat de rapportage voldoet aan de aanbevelingen van de PensioenFederatie.

Een missie en visie heeft het bestuur in 2012 niet geformuleerd. Het in 2012 geuite voornemen van sociale partners om de regeling te wijzigen in een Collectieve Defined Contribution regeling heeft het bestuur doen besluiten de formulering van een missie en visie uit te stellen tot er duidelijkheid is over de pensioenregeling. Nu de invoering van de CDC regeling per 1 april is geëffectueerd zal het bestuur dit onderwerp weer op de agenda plaatsen.

Het bestuur is verheugd over het oordeel van het Verantwoordingsorgaan ten aanzien van de communicatie rondom de introductie van de nieuwe pensioenregeling. Het belang van goede communicatie wordt door het bestuur volledig onderschreven. De benoeming van een communicatiecommissie past in het streven naar een voortdurende verbetering van de communicatie.

Rapportage van de Visitatiecommissie

Met de invoering van de Pensioenwet zijn nadere eisen gesteld aan het interne toezicht bij pensioenfondsen. Zo is bepaald dat tenminste één maal in de drie jaar een visitatie bij een pensioenfonds moet plaatsvinden. Het bestuur van de Hagee Stichting (het Fonds) heeft in verband daarmee met VCHolland een afspraak gemaakt voor de uitvoering van een visitatie in 2012. De eerste visitatie vond plaats in 2009. De visitatiecommissie heeft op 6 december 2012 haar concept-rapportage met het bestuur van het Fonds besproken. De reactie van het bestuur is in het definitieve rapport verwerkt.

In het algemeen beoordeelt de visitatiecommissie (het wettelijk kader in aanmerking genomen) het functioneren van het bestuur qua processen en procedures als goed. De belangrijkste aanbevelingen van de visitatiecommissie zijn als volgt.

De indexatie van de passieve deelnemers geschiedt op basis van prijsindex en dat van de actieven op basis van loonindex. Nagegaan zou moeten worden of dit verschil tot ongewenste bijeffecten kan leiden en derhalve moet worden heroverwogen.

Het dagelijks bestuur bestaat uitsluitend uit werkgeversbestuursleden. Periodiek zou moeten worden bezien of deze situatie nog wenselijk is.

De transactiekosten en de indirecte kosten van beleggingsfondsen zouden door het bestuur nader in kaart moeten worden gebracht. Tot nu toe zijn deze kosten niet bekend.

Het Fonds mist een document waarin missie, visie en strategie is opgenomen. De aanbeveling is om zo'n document op te stellen.

De competenties van de zittende bestuursleden zouden weer een keer kunnen worden getoetst.

Security lending levert in het algemeen wat extra rendement op. Aan de andere kant loopt het Fonds ook een groter risico. Het bestuur zou zich ervan moeten vergewissen of dit extra rendement opweegt tegen het extra risico.

De visitatiecommissie geeft het bestuur in overweging bij een gestegen dekkingsgraad aandacht te besteden aan afdekking van het inflatierisico middels inflatie indexleningen.

Het Fonds heeft de risico's in kaart gebracht. Het monitoren van de afzonderlijke risico's zou onder de bestuursleden verdeeld kunnen worden. Verder zou het bestuur ook de niet financiële risico's in kaart moeten brengen alsmede de impact ervan op het Fonds.

De visitatiecommissie beveelt het bestuur aan een vaste communicatiecommissie in te stellen, gezien de grotere eisen die aan een goede communicatie worden gesteld. Daarbij zou het bestuur ook kunnen overwegen om een klantentevredenheidsonderzoek te doen of een klantenpanel in te stellen.

Visitatie Commissie Holland

Wim de Bruijn
Gerrit Euverman
Henk Hanneman

Reactie bestuur op rapportage Visitatiecommissie

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor de inspanningen die zij heeft verricht om tot de rapportage te komen. Het bestuur is verheugd over de algemene conclusie van de commissie.

De eerste stap in de opvolging van de aanbevelingen heeft plaatsgevonden door de benoeming van een communicatiecommissie. In deze commissie heeft, behalve 3 bestuursleden, ook een communicatiedeskundige vanuit de werkgever zitting.

Het fonds hanteert verschillende grondslagen voor de toeslagverlening. Naar aanleiding van de opmerking van de visitatiecommissie zal het bestuur de systematiek evalueren.

De aanbeveling ten aanzien van de samenstelling van het dagelijks bestuur is ook bij de vorige evaluatie ter sprake gekomen. Naar aanleiding van een evaluatie over het functioneren van het dagelijks bestuur is geen wijziging in de samenstelling aangebracht. Het bestuur zal het functioneren van het dagelijks bestuur periodiek blijven evalueren om te zien of een wijziging in de samenstelling noodzakelijk wordt geacht.

In de contracten van enkele vermogensbeheerders is opgenomen dat zij gebruik kunnen maken van security lending. Om het risico te ontgaan wordt voor de uitgeleende stukken een onderpand gestort. Het bestuur acht het risico van security lending derhalve gering.

Het bestuur zal aan de aanbevelingen van de visitatiecommissie aandacht besteden.

Klachten- en geschillen

In 2012 heeft het bestuur geen klachten ontvangen.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2012

De balans is opgesteld na bestemming van het saldo van baten en lasten.

(x € 1.000,-)

ACTIVA	Ref.	31-12-2012	31-12-2011
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen		9.673	9.828
Aandelen		88.748	71.385
Vastrentende waarden		189.623	165.638
Overige beleggingen		11.567	10.829
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen		345	801
	1	299.956	258.481
Beleggingen voor risico deelnemers			
Vastgoedbeleggingen		49	80
Aandelen		445	583
Vastrentende waarden		950	1.353
Overige beleggingen		58	88
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen		2	7
	1	1.504	2.111
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herverzekering		480	161
Overige vorderingen		305	371
	2	785	532
Liquide middelen	3	1.182	2.345
Totaal activa		303.427	263.469

(x € 1.000,-)			
PASSIVA	Ref.	31-12-2012	31-12-2011
Stichtingskapitaal en reserves			
Wettelijke en statutaire reserves	4	- 5.480	- 29.891
Technische Voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds voor korting		318.127	
Korting op de pensioenverplichtingen		<u>- 11.255</u>	
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds na korting	5	306.872	290.672
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	6	1.504	2.111
Overige schulden en overlopende passiva	7	531	577
Totaal passiva		303.427	263.469
Dekkingsgraad nominaal voor korting		94,7%	89,7%
Dekkingsgraad nominaal na korting		98,2%	
Reële dekkingsgraad		60,4%	59,4%

Staat van baten en lasten over 2012

(x € 1.000,-)

	Ref.	2012	2011
Baten			
Premiebijdragen	9	13.488	11.721
Premiebijdragen risico deelnemers	10	143	159
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	11	36.394	20.605
Beleggingsresultaten risico deelnemers	11	224	161
Overige baten	12	397	121
Totaal baten		50.646	32.767
Lasten			
Pensioenuitkeringen	13	9.697	9.308
Pensioenuitvoeringskosten	14	407	360
Toevoeging pensioenopbouw		10.168	8.268
Rentetoevoeging		4.479	3.269
Mutatie overdracht van rechten		-	-
Opslag i.v.m. aanpassing overlevingskansen		3.505	-
Korting aanspraken		- 11.255	-
Overige mutaties		- 939	- 392
Vrijval voor pensioenuitkeringen		- 9.688	- 9.173
Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten		- 190	- 180
Wijziging marktrente		20.120	37.103
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	15	16.200	38.895
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	16	- 607	255
Saldo overdrachten van rechten	17	-	-
Overige lasten	18	538	695
Totaal lasten		26.235	49.513
Totaal Saldo van baten en lasten		24.411	- 16.746

Bestemming van het saldo van baten en lasten:

Wettelijke en statutaire reserves

24.411

- 16.746

Kasstroomoverzicht

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	13.720	11.723
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	-	2
Betaalde pensioenuitkeringen	- 9.690	- 9.294
Betaald in verband met overdracht van rechten	-	-
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	- 351	- 250
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	78	351
Betaalde premies herverzekering	- 539	- 695
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	3.218	1.837
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	1	73.455
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	3.257	2.774
Aankopen beleggingen	- 8.017	-76.870
Betaalde kosten van vermogensbeheer	- 84	9
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	- 4.843	- 632
Mutatie liquide middelen	- 1.625	1.205
liquide middelen onder beleggingen	808	287
liquide middelen	<u>2.345</u>	<u>1.661</u>
Totaal liquide middelen per 1 januari	3.153	1.948
Mutatie liquide middelen onder beleggingen	- 462	521
Mutatie liquide middelen	<u>- 1.163</u>	<u>684</u>
Totaal mutatie liquide middelen	- 1.625	1.205
liquide middelen onder beleggingen	347	808
liquide middelen	<u>1.182</u>	<u>2.345</u>
Totaal liquide middelen per 31 december	1.529	3.153

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

Algemene toelichting

Activiteiten

Het doel van Hagee Stichting is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de aangesloten werkgevers, Technische Unie, SNIS en Oтра.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in (eenheden van 1.000) euro's.

Beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Schattingswijziging

Voor het vaststellen van de Technische Voorzieningen per 31 december 2012 heeft het bestuur de AG-Prognosetafel 2012-2062 en de Towers Watson ervaringssterfte 2012 gehanteerd. Door toepassing van deze tafel wordt rekening gehouden met de langere levensverwachtingen van mannen en vrouwen, alsmede het verschil in levensverwachting tussen de werkende- en niet-werkende bevolking.

Opname van actief, verplichting, bate of last.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige

economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen zijn onroerende zaken die worden aangehouden om waardeveranderingen te realiseren. Vastgoedbeleggingen worden bij aanvang van de belegging wordt de waardering gebaseerd op de verkrijgingsprijs inclusief de transactiekosten. Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op reële waarde zijnde de marktwaarde. Marktwaarde wordt onder meer gebaseerd op beschikbare marktgegevens. Waardeveranderingen van op marktwaarde gewaardeerde vastgoedbeleggingen worden verwerkt in de staat van baten en lasten. Op vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven.

Voor beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is de marktwaarde de per balansdatum geldende beurskoers.

Aandelen

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde is de fondsnotering per balansdatum.

Waardering van hypothecaire leningen vindt plaats op basis van kostprijs minus de aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde

van de vastrentende waarden.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel met een looptijd korter dan twaalf maanden. Zij worden onderscheiden van Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Eventuele rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Door het pensioenfonds is besloten geen herwaarderingreserve (conform 2:390 lid 1 BW) op te nemen omdat dit op grond van artikel 146 van de Pensioenwet niet verplicht is voor pensioenfondsen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur per 31 december 2012 zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de zogenaamde UFR-methode. Voorts is de rentetermijnstructuur vastgesteld op basis van het gemiddelde van alle handelsdagen in de laatste 3 maanden van 2012.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum

bestaande indexatiebesluiten zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB, rekening houdend met de verschillende looptijden van de uitkeringen. Per 31 december 2012 is de rentetermijnstructuur gebaseerd op het driemaandgemiddelde van alle handelsdagen in de periode van 1 oktober 2012 tot en met 31 december 2012. Tevens is rekening gehouden met een ultimate forward rate methodiek. Bij deze methodiek convergeren rentes met looptijden vanaf 20 jaar naar een niveau van 4,2%.
- Overlevingstafels, te weten de AG-Prognosetafel 2012-2062 inclusief Towers Watson ervaringssterfte (In 2011: de AG-Prognosetafel 2010-2060 inclusief ervaringssterfte).
- Hantering van voorwaardelijke toeslagverlening van de pensioenverplichtingen. Het pensioenfonds streeft naar toeslagverlening voor de actieve deelnemers op basis van de "loonindex". Het maximum van het pensioensalaris is mede afhankelijk gesteld van de loonindex als gedefinieerd in de pensioenreglementen. Het pensioensalaris van vervroegd uitgetreden en arbeidsongeschikten wordt eveneens aangepast aan de hand van die loonindex. Daarbij wordt voor bepaling van de pensioengrondslag de laatst geldende franchise gehanteerd. Voor de inactieve deelnemers is sprake van hantering van de prijsindex als gedefinieerd in de pensioenreglementen. De onvoorwaardelijke toeslagen voor de WAO-hiaatregeling zijn wel in de technische voorzieningen opgenomen.
- Voor iedere deelnemer wordt ongeacht de burgerlijke staat een voorziening pensioenverplichting ter zake van het nabestaandenpensioen aangehouden.
- Kostenopslag ter grootte van 2 % van de VPV in verband toekomstige administratie- en excassokosten.
- Er is sprake van voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid. Voor volledig en duurzame arbeidsongeschikten is sprake van vrijstelling van premiebetaling. Voor de overige arbeidsongeschikten geldt de normale pensioenpremie.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

Dit betreft de verplichtingen uit hoofde van de beschikbare-premieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. Het door de vrijwillige bijdragen opgebouwde kapitaal wordt jaarlijks verhoogd op basis van het beleggingsrendement van de stichting en zal bij aanwending voor de inkoop van de aanspraken in de pensioenregeling ten minste gelijk zijn aan de gestorte bijdragen.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan hen in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen vrijwillige spaarbijdragen van deelnemers in het kader van de vrijwillige bijspaarregeling. Deze regeling heeft het karakter van een premieovereenkomst. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden kosten die verband houden met het beheer van het vermogen verrekend met de desbetreffende vermogensbeheerders.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico van het pensioenfonds. Mutaties kunnen onder andere voortvloeien uit de pensioenopbouw, rentetoevoegingen en indexatie, wijziging marktrente, wijzigingen uit hoofde van overdracht rechten, onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten.

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging en indexatie

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (berekend op basis van de UFR methodiek) van interbancaire swaps primo boekjaar. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

De toeslag voor indexatie wordt pas in de staat van baten en lasten opgenomen nadat een bestuursbesluit is genomen

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Uitkeringen en kosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging marktrente en overige grondslagen

Het effect van de aanpassing van de marktconforme rekenrente en overige actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslaggevingperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Overige baten en lasten in de actuariële sfeer worden toegekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Toelichting op de balans per 31 december 2012

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds en deelnemers

De volgende tabel geeft het verloop van de beleggingen weer.

(x € 1.000,-)

	Vastgoed - beleggingen	aandelen	Vastrentende - waarden	Overige beleggingen	liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	totaal
2012						
Beginwaarde	9.908	71.968	166.991	10.917	808	260.592
Aankopen	-	5.011	3.006	-	-	8.017
Verkopen	-	-	- 1	-	-	- 1
Waardeontwikkeling	- 186	12.214	20.577	708	-	32.852
Liquide middelen	-	-	-	-	- 461	-
Eindwaarde	9.722	89.193	190.573	11.625	347	301.460
Waarvan voor risico:						
pensioenfonds	9.673	88.748	189.623	11.567	345	299.956
deelnemer	49	445	950	58	2	1.504
2011						
Beginwaarde	9.852	64.097	153.361	10.989	287	238.586
Aankopen	-	64.438	12.432	-	-	76.870
verkopen	-	- 54.580	- 18.875	-	-	- 73.455
waardeontwikkeling	56	- 1.987	20.073	- 72	-	18.070
Liquide middelen	-	-	-	-	521	521
Eindwaarde	9.908	71.968	166.991	10.917	808	260.592
Waarvan voor risico:						
pensioenfonds	9.828	71.385	165.638	10.829	801	258.481
deelnemer	80	583	1.353	88	7	2.111

Specificatie van beleggingen:

(x € 1.000,-)

Vastgoedbeleggingen	2012	2011
Niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsfondsen:		
CBRE Retail Fund	4.824	4.858
Retail Fund for Developments	16	16
CBRE Residential Fund	4.880	5.032
Residential Fund for Developments	2	2
Stand per 31 december	9.722	9.908

(x € 1.000,-)

Aandelen	2012	2011
Niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen:		
Aberdeen Asset Management Plc.	8.539	6.993
Trilogy Global Advisors	7.774	3.101
MFS	45.289	36.715
Veritas	27.573	25.141
Overige	18	18
Stand per 31 december	89.193	71.968

(x € 1.000,-)

Vastrentende waarden	2012	2011
Hypothecaire leningen	57	58
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen:		
ING Investment Management	113.329	97.502
BlackRock Investments	77.187	69.431
Stand per 31 december	190.573	166.991

(x € 1.000,-)

Overige beleggingen	2012	2011
Niet-beursgenoteerde Hedgefondsen:		
J.P. Morgan Asset Management	11.625	10.917
Stand per 31 december	11.625	10.917

(x € 1.000,-)

Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	2012	2011
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	347	808
Stand per 31 december	347	808

Het fonds heeft een kredietfaciliteit van € 5 miljoen bij Otrá N.V. Deze faciliteit heeft ten doel om bij transacties een eventueel verschil tussen aan- en verkoopdag te overbruggen. Tot 1 januari 2013 had het fonds een kredietfaciliteit bij ING bank ter hoogte van € 5 miljoen. Deze faciliteit is beëindigd.

Er zijn geen beleggingen in de premiebijdragende ondernemingen. Het is twee vermogensbeheerders toegestaan gebruik te maken van security lending. Ultimo 2012 bedroeg de waarde van de uitgeleende beleggingen € 36.000. Doordat een onderpand voor de uitgeleende stukken wordt ontvangen is het risico voor het fonds klein. Het fonds maakt middels de beleggingen bij ING gebruik van derivaten om het renterisico af te dekken. De waarde van deze derivaten bedroeg per ultimo € 13,8 miljoen.

Beleggingen voor risico deelnemers

De bijspaarregeling van Hagee Stichting kenmerkt zich onder andere doordat geen separate beleggingsadministratie wordt gevoerd. Om deze reden zijn in deze paragraaf slechts cijfers op totaalniveau opgenomen. De verdeling in de tabel met gegevens over het beleggingsverloop zijn ten behoeve van de verklaring van de beleggingen op balansdatum toebedeeld aan de deelnemers op

basis van het aandeel van aan hen toekomende beleggingen in het totaal.

2. Vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Te vorderen interest	33	11
Te vorderen dividendbelasting	62	74
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	44	44
Vorderingen op vermogensbeheerders	84	79
Vorderingen uit herverzekeringen	480	161
Diverse vorderingen	10	2
Vorderingen op sponsors	72	161
Stand per 31 december	785	532

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. De post vorderingen uit herverzekeringen heeft betrekking op een verwachte winstuitkering, deze vordering heeft een looptijd van langer dan één jaar. De reële waarde benadert de boekwaarde van de vorderingen.

Vorderingen op sponsors zijn onderdeel van andere activa. Een specificatie hiervan luidt als volgt:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Technische Unie B.V.	72	-
Sonepar Nederland Information Services B.V.	-	158
Otra N.V.	-	3
Stand per 31 december	72	161

De vordering op sponsor Technische Unie B.V. heeft betrekking op de premie voor de vrijwillige bijspaarregeling over de maand december 2012. Dit bedrag is in 2013 binnen de gestelde betalingstermijn ontvangen.

3. Liquide middelen

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Liquide middelen	1.182	2.345
Stand per 31 december	1.182	2.345

De liquide middelen staan vrij ter beschikking. Tot 1 januari 2013 had het fonds een kredietfaciliteit van € 5 miljoen bij ING bank, deze faciliteit is beëindigd. Daarnaast heeft het fonds een kredietfaciliteit van € 5 miljoen afgesloten bij Otra N.V. Deze faciliteit heeft tot doel om bij transacties een eventueel verschil tussen aan- en verkoopdag te overbruggen.

4. Stichtingskapitaal en reserves

Wettelijke en statutaire reserves:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Stand per 31 december vorig verslagjaar	- 29.891	- 13.145
Bestemming saldo van baten en lasten	24.411	- 16.746
Stand per 31 december verslagjaar	- 5.480	- 29.891

Het aanwezige vermogen ten opzichte van de wettelijke vereisten kan als volgt worden geïllustreerd:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Minimaal vereist eigen vermogen	12.889	12.208
Vereist eigen vermogen	49.571	43.630
Aanwezig eigen vermogen	- 5.480	- 29.891
Reservetekort	- 55.051	- 73.521

Het aanwezige vermogen is lager dan het minimaal vereiste vermogen, daarmee is sprake van een dekkingstekort.

Solvabiliteit en dekking

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	12.889	12.208
Vereist eigen vermogen (excl. MVEV)	36.682	31.422
Stand per 31 december	49.571	43.630

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als ontoereikend. De dekkinggraad van het pensioenfonds bedraagt per 94,7% 31 december 2012, inclusief het effect van de korting per bedraagt de dekkinggraad per 31 december 2012 98,2% (2011: 89,7%) In vergelijking met het vorige boekjaar is de dekkinggraad gestegen.

De dekkinggraad van het pensioenfonds, rekening houdend met toekomstige indexaties van pensioenen (reële dekkinggraad) bedroeg per ultimo 2013 60,4% (2011: 59,4%).

Herstelplan

Omdat het pensioenfonds sinds eind 2008 een dekkingstekort heeft, heeft het pensioenfonds een herstelplan opgesteld. In maart 2009 is het herstelplan vastgesteld door het bestuur. De hersteltermijn voor de opheffing van het dekkingstekort bedraagt 5 jaar en de hersteltermijn voor de opheffing van het reservetekort bedraagt 15 jaar. Hagee Stichting heeft in acht genomen dat jaarlijks direct sprake kan zijn van het inzetten van extra maatregelen. Eind 2012 is nog sprake van een dekkingstekort. De dekkinggraad is lager dan volgens het ingediende herstelplan. De genomen (en hieronder genoemde) maatregelen zijn niet gewijzigd.

In het herstelplan is gebruik gemaakt van de volgende sturingsmiddelen:

- Per 1 januari 2009 (en 2010, 2011 en 2012) worden geen toeslagen toegekend aan actieve en inactieve deelnemers. Dit is in overeenstemming met het geformuleerde toeslagbeleid zoals opgenomen in de ABTN van het fonds. In overeenstemming met dit beleid en het geschatte verloop van de dekkinggraad, zal er de komende jaren (vrijwel) geen sprake kunnen zijn van toeslagverlening.

- Gedurende de herstelperiode zal een premie worden gehanteerd van 25,5% van de pensioengrondslagsom, inclusief een herstellpremie van 2,5%-punt. Deze verhoogde doorsneepremie is naar verwachting kostendekkend.
- Het strategische beleggingsbeleid wordt vooralsnog niet aangepast.
- Het pensioenfonds streeft ernaar om de pensioenuitkeringen, de opgebouwde pensioenaanspraken of de reguliere pensioenopbouw niet te korten. Dit wordt uitsluitend als allerlaatste redmiddel ingezet.

Als gevolg van de achterstand heeft het bestuur besloten om de totale premie voor boekjaar 2012 te verhogen naar 35% en een korting op de pensioenaanspraken en uitkeringen aan te kondigen, zie hiervoor ook het bestuursverslag.

Begin 2012 heeft het bestuur het herstelplan geëvalueerd, conform de richtlijnen van de toezichthouder. Hieruit blijkt dat het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds in vergelijking met het herstelplan trager verloopt. Per 31 december 2012 bedraagt de dekkinggraad van Hagee Stichting 94,7% (zonder korting) terwijl op grond het geëvalueerde herstelplan de dekkinggraad 98,1% zou moeten bedragen.

De Nederlandsche Bank heeft met haar brief van 15 mei 2012, verklaard niet akkoord te gaan met de evaluatie van het herstelplan om reden dat het onderdeel kosten in de technische voorzieningen te laag zou zijn vastgesteld.

In de technische voorzieningen is een deel opgenomen voor uitvoeringskosten. Indien het fonds de uitvoeringskosten zelfstandig zou moeten dragen zou deze voorziening onvoldoende zijn. Dit risico treedt op als de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd en de uitvoering van de regeling zelfstandig voortgezet moet worden. Het bestuur heeft dit eerder onderkend en heeft in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota het voornemen opgenomen om in geval van het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst, de regeling onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij in welk geval de uitvoeringskosten wel als voldoende gekwalificeerd kunnen worden.

5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds na korting

De technische voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	(x € 1.000,-)	
	2012	2011
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	134.562	132.798
Gewezen deelnemers	37.968	35.964
Pensioengerechtigden	134.342	121.910
Stand per 31 december	306.872	290.672

De mutatie van de technische voorzieningen is weergegeven na de toepassing van een korting ad 3,6%. De mutatie van € 16,2 miljoen wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een wijziging in de marktrente. Het rente effect op de voorziening is € 20,1 miljoen. Een specificatie van de mutatie van de voorziening wordt vermeld bij toelichting op de staat van baten en lasten.

Korting van aanspraken en -rechten

Bij de berekening van de technische voorzieningen is rekening gehouden met een per 1 april door te voeren korting van 3,6% op de pensioenaanspraken en rechten. De noodzaak van deze korting is gebleken uit de evaluatie van het herstelplan 2012. Uit de evaluatie is (evenals in 2011) gebleken dat autonoom herstel van het fonds tot aan het Minimal Vereist Eigen Vermogen niet mogelijk is. De invloed van de korting op de technische voorziening bedraagt € 11,3 miljoen.

In de technische voorzieningen is een deel opgenomen voor uitvoeringskosten. Indien het fonds de uitvoeringskosten zelfstandig zou moeten dragen zou deze voorziening onvoldoende zijn. Dit risico treedt op als de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd en de uitvoering van de regeling zelfstandig voortgezet moet worden. Het bestuur heeft dit eerder onderkend en het voornemen om in geval van het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst de regeling onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij in welk geval de uitvoeringskosten als voldoende gekwalificeerd kunnen worden. Dit voornemen is ook in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota vastgelegd. Het uitgangspunt met betrekking tot de kosten is ook opgenomen in het herstelplan 2009 en de evaluaties daarvan.

Pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maal het op 1 januari van ieder jaar geldende vaste maandsalaris vermeerderd met vakantietoeslag en de eventuele vaste toeslagen, verminderd met een franchise. Het maximum jaarsalaris dat voor berekening van de pensioengrondslag in aanmerking wordt genomen bedroeg in 2012 € 144.485,00; in 2012 bedroeg de franchise € 17.745,50. Tevens bestaat er recht op partner- en wezenpensioen. Deelname aan de pensioenregeling is mogelijk vanaf 21 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur de mate waarin toeslagen op de opgebouwde aanspraken worden toegekend. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet wordt de pensioenregeling gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

Prepensioenregeling

Voor een (beperkte) statische groep van medewerkers van aangesloten werkgevers bestaat nog een prepensioenregeling. Dit is een uitkeringsovereenkomst op basis van eindloon.

Toeslagverlening

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. Bovendien wordt er door het pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomstige toeslagen te kunnen toekennen. De toeslagen worden derhalve gefinancierd uit de groei van het vermogen ten opzichte van de verplichtingen, overeenkomend met variant D.1 uit de toeslagenmatrix (zoals opgenomen in de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met de invulling van het begrip consistentie en aanpassing van de toeslagenmatrix).

Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- Indien het totale pensioenvermogen groter is dan de nominale Technische Voorziening (exclusief de Voorziening Vrijwillige Bijspaarregeling) vermeerderd met het vereist eigen vermogen kan een volledige toeslag worden toegekend; de toeslag wordt evenwel beperkt ingeval door het verlenen

van deze toeslag een situatie van reservetekort ontstaat.

- Indien het totale pensioenvermogen kleiner is dan het minimaal vereist eigen vermogen (2011: 104,2%) van de nominale Technische Voorziening (exclusief de Voorziening Vrijwillige Bijspaarregeling), wordt er geen toeslag verleend.
- Voor tussenliggende waarden van het pensioenvermogen wordt de mate van toeslag pro rata vastgesteld, met dien verstande dat – als gevolg van de toekenning van indexaties – geen situatie van onderdekking ontstaat.
- Indien het totale pensioenvermogen groter is dan het vereist eigen vermogen plus 10%-punt, kan het bestuur besluiten tot het alsnog geheel of gedeeltelijk toekennen van in het verleden niet verleende toeslagen (inhaaltoeslag).

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit. De besluitvorming over de hoogte van de feitelijke toeslagverlening per 1 januari (opvolgend aan het einde van het kalenderjaar) vindt plaats in de laatste bestuursvergadering voorafgaand aan het einde van het kalenderjaar. Op basis van de uitkomsten van de beleidsstaffel, wordt door het bestuur – nadat alle overige relevante omstandigheden in ogenschouw zijn genomen – een besluit genomen over de mate van toeslagverlening. Hierbij kijkt het bestuur onder andere naar het verloop van de dekkingsgraad gedurende het jaar en wordt tevens rekening gehouden met de economische vooruitzichten voor de aankomende korte termijn. Bovendien wordt er rekening gehouden met de (absolute) hoogte van de procentuele loon- dan wel prijsstijging in dat jaar.

In lijn met de toeslagenmatrix is het (voorwaardelijke) toeslagbeleid vastgelegd in het pensioenreglement. Met betrekking tot de communicatie aan de deelnemers zal het pensioenfonds in alle communicatie-uitingen ten aanzien van de rechten van deelnemers de voorgeschreven formuleringen hanteren met betrekking tot de inhoud van de pensioenregeling respectievelijk over de toekenning van toeslagen.

6. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Stand per 31 december	1.504	2.111

De Bijspaarregeling kan worden gekenmerkt als een vrijwillig beschikbare premiereregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt de premie die een deelnemer spaart aangewend voor een kapitaal dat op pensioendatum dient te worden aangewend voor een ouderdomspensioen. Bij eventueel eerder uitdiensttreding wordt het opgebouwde kapitaal omgezet in een aanspraak op ouderdoms- en partnerpensioen. Er bestaat een garantie dat het eindkapitaal op pensioendatum of eerdere uitdiensttreding niet lager is dan de som van de ingelegde premies. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet wordt de bijspaarregeling gekwalificeerd als een premieovereenkomst.

Er is geen sprake van toeslagverlening. Een specificatie van de mutatie van de voorziening wordt vermeld bij toelichting op de staat van baten en lasten.

De daling van het saldo is veroorzaakt door uitdiensttredingen waarbij het spaarbedrag is omgezet naar pensioen in de basisregeling.

7. Overige schulden en overlopende passiva

De overige passiva worden gevormd door de volgende onderdelen:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Waardeoverdrachten	43	43
Pensioenuitkeringen	8	8
Crediteuren	33	32
Loonheffing/premie zvw	188	179
Advieskosten vermogensbeheer	247	235
Overige schulden overlopende passiva	12	80
Stand per 31 december	531	577

Behalve de post waardeoverdrachten hebben alle schulden een resterende looptijd van korter dan één jaar. De post loonheffing en premie zorgverzekeringswet heeft betrekking op de ingehouden loonheffing en premie over de maand december. In januari is dit bedrag afgedragen.

De post advieskosten vermogensbeheer heeft betrekking op te betalen performance gerelateerde fee over 2012 van de beleggingsadviseur.

8. Risicobeheer

Beleggingsrisico's

Het beleggingsbeleid wordt vastgesteld met behulp van de resultaten van een Asset & Liability Management studie. In deze studie wordt voor het fonds naar een optimale mix gezocht van rendement, risico en zekerheid. Deze studie heeft geleid tot een beleggingsmix van 40% zakelijke waarden en 60% vastrentende waarden.

Naast de ALM-studie wordt jaarlijks een "riskbudgettingstudy" uitgevoerd. In de riskbudgettingstudy wordt het risicoprofiel van het fonds, uitgedrukt in een tracking error, gemeten. Het risicoprofiel kan voor het bestuur aanleiding zijn de beleggingmix aan te passen. In 2012 is de het beleggingsbeleid ongewijzigd gebleven.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de waarde van de aandelen in zakelijke waarden verandert door wijzigingen in de marktprijzen. Het fonds brengt het risico terug tot aanvaardbare waarden door te beleggen in verschillende categorieën en spreiding over verschillende regio's.

De regiospreiding kan als volgt worden toegelicht:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Europa ex- United Kingdom	19.039	17.577
United Kingdom	9.986	9.016
Emerging Markets	17.807	11.888
Pacific	2.233	2.488
World (developed)	33.681	28.367
Overigen	6.447	2.632
Totaal	89.193	71.968

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de verplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktrente.

Omdat de verplichtingen een langere looptijd hebben dan de vastrentende waarden is de gevoeligheid voor wijzigingen van de marktrente niet gelijk voor de vastrentende waarden en de verplichtingen. Om het effect van dit risico te beperken heeft het bestuur het renterisico voor ongeveer 60% van de verplichtingen afgedekt door te beleggen in het ING Long Duration Fund. Wijzigingen in de rente hebben hierdoor nog voor het ongedekte deel van 40% van de verplichtingen effect op de dekkingsgraad. De gevoeligheid wordt "duration" genoemd. Het verschil in de rentegevoeligheid kan als volgt worden geïllustreerd:

	2012	2011
Duration verplichtingen	17,3	17,3
Duration vastrentende waarden	18,2	17,7

Door het afdekken van het renterisico is de rentegevoeligheid van verplichtingen en vastrentende waarden vrijwel gelijk aan elkaar geworden. Een wijziging in de rente heeft tot gevolg dat beide elementen in dezelfde richting bewegen. Doordat de basis voor de berekening verschilt in grootte is het effect op de dekkingsgraad niet neutraal.

Inflatie­risico

Het fonds streeft ernaar om de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioen jaarlijks te indexeren ten einde welvaarts­vast respectievelijk waarde­vast te blijven. Het vermogen van het fonds zou daarom beschermd moeten worden tegen geldont­waarding. Voor het afdekken van het inflatie­risico heeft het bestuur geen specifieke maatregelen getroffen.

Krediet­risico

Krediet­risico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalings­onmacht van tegenpartijen waarop het fonds potentiële vorderingen heeft. Hierbij kan gedacht worden aan partijen die obligatieleningen uitgeven.

Het bestuur beperkt dit risico in de mandaten voor de vermogens­beheerders op te nemen dat hoofdzakelijk in hoogwaardige bedrijven en overheden mag worden belegd.

In de onderstaande tabel wordt een uitsplitsing gegeven van de obligatie­portefeuille naar risicocategorie.

(x € 1.000,-)

	2012	2011
AAA	64.500	87.145
AA	38.398	21.029
A	24.135	46.397
BBB	53.177	5.312
Lager dan BBB	2.417	1.243
Zonder risicocategorie	7.945	5.806
Totale waarde van de portefeuille	190.573	166.932

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat het krediet­risico in 2012 groter is geworden. Oorzaak hiervan is de lagere waardering die de rating bureaus toekennen aan de obligaties waarin belegd is. Het beleggings­beleid is niet gewijzigd. De beleggings­commissie zal beleid formuleren met de mogelijke reactie van het fonds op de voortdurende afwaarderingen.

Een voor beleggings­activiteiten specifiek onderdeel van krediet­risico is het settlement­risico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat

zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt onder andere plaats doordat het bestuur van Hagee Stichting beleggingsmandaten verleent aan de externe partners met wie wordt samengewerkt op het gebied van beleggingen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds uitsluitend bij partijen waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Dit functioneren wordt door het bestuur actief gecontroleerd aan de hand van de daartoe beschikbare rapportages. Hiervan zijn de maandelijkse rapportages van elke vermogensbeheerder een voorbeeld. Daarnaast worden ook de periodieke SSAE 16/ ISAE 3402-rapportages geanalyseerd op een aantal specifieke punten.

Valutarisico

Voor beleggingen in vreemde valuta loopt het fonds het risico dat de waarde van de beleggingen wijzigt door veranderingen in de valutakoersen. Dit risico wordt beperkt door in de Eurozone te beleggen en deels beleggen in fondsen inclusief een valuta afdekking. Het fonds loopt valuta risico voor zover het belegt in fondsen zonder valuta afdekking.

Het volgende overzicht illustreert de exposure in vreemde valuta:

(x € 1.000,-)

	2012		2011	
	€	% van het totale vermogen	€	% van het totale vermogen
Aandelen	50.347	16,7%	41.824	16,0%
Obligaties	9.651	3,2%	2.678	1,0%
	59.998	19,9%	44.502	17,0%

Fondsen belegd in vreemde valuta maar gehedged tegen de euro zijn in het hierboven vermelde overzicht niet opgenomen.

Actuariële risico's

Het fonds doet voornamelijk uitkeringen bij leven en na overlijden. Het is van belang dat de kans en duur van de uitkeringen correct worden ingeschat. De actuaris adviseert het bestuur over deze risico's.

Lang leven risico

Het bestuur houdt rekening met de wetenschap dat mensen een steeds hogere levensverwachting hebben. Om de levenskansen van de groep verzekerden juist in te schatten, wordt gebruik gemaakt van een prognose van de levensverwachting tot het jaar 2062. Verder wordt er bij de gehanteerde levensverwachting vanuit gegaan dat de werkende populatie langer zal leven dan de gemiddelde bevolking van Nederland. De gehanteerde levenskansen worden ook gecorrigeerd voor de zogenoemde Towers Watson 2012 ervaringssterfte. Het bestuur houdt op deze manier rekening met de constatering dat de deelnemers gemiddeld steeds ouder worden, waardoor gedurende een langere periode pensioen uitgekeerd zal moeten worden.

Kort leven risico

Het overlijdensrisico van de actieve deelnemers is overgedragen aan een verzekeraar door een volledige herverzekering.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Hagee Stichting heeft heldere afspraken gemaakt met de uitvoerders en het bestuur bedient zich van externe materiedeskundigen waar nodig.

Het pensioenbureau voert de pensioenregeling uit. Het pensioenbureau voert de eigen pensioenadministratie. Daarbij maakt zij gebruik van een softwarepakket van Innovact. Relevante gegevens worden deels elektronisch aangeleverd door de werkgever. Voor andere relevante gegevens maakt het pensioenbureau gebruik van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Op deze wijze wordt bewerkstelligd dat het pensioenbureau altijd van de juiste gegevens uitgaat.

Om te borgen dat de formele juridische documenten conform wet- en regelgeving zijn, laat Hagee Stichting zich bijstaan door pensioenjuristen. Zo is het bestuur er zeker van dat inhoud en uitvoering van het reglement overeenkomt met de letter en geest van de wet. Zorg en aandacht voor uitvoering conform de wet beperkt de kans op geschillen met derden en de daarmee eventueel gepaard gaande nadelige financiële gevolgen.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem niet naar behoren functioneert, waardoor beleggingen niet langer verhandelbaar zijn en (tijdelijk) hun waarde kunnen verliezen. Dit risico is voor het fonds niet beheersbaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds gaat in overeenstemming met het beleggingsbeleid zoals vastgelegd in de ABTN geen leningen aan met een langlopend karakter.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De stichting heeft een vordering op een bestuurder uit hoofde van een hypothecaire lening onder marktconforme voorwaarden. Deze komt tot uitdrukking in de post vastrentende waarden. Er bestaan geen schulden aan (voormalig) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. De werkgever draagt grotendeels de pensioenuitvoerings- en administratiekosten die in 2012 zijn gemaakt, aangezien de kosten voor met name salarissen en huisvesting van het pensioenbureau door de werkgever worden gedragen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Premiebijdragen

De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal 35,0% van de pensioengrondslag (2011: 31,6%). In absolute zin gelden de bedragen zoals weergegeven in het volgende overzicht. In verslagjaar bedroeg het werknemersaandeel in de premie 10,5% en het werkgeversdeel 24,5%.

De premie kan als volgt worden toegelicht:

	(x € 1.000,-)	
	2012	2011
Werkgeversdeel	9.371	7.758
Werknemersdeel	4.018	3.862
WIA excedent premie (werkgeversbijdrage)	84	99
Bijdrage FVP	15	2
Totaal	13.488	11.721

De premie voor de WIA-excedentregeling wordt gedragen door de werkgever.

De gedempte kostendekkende en zuivere kostendekkende premies zijn volgens artikel 130 van de Pensioenwet als volgt:

	(x € 1.000,-)	
	2012	2011
Gedempte kostendekkende premie	12.251	11.640
Zuivere kostendekkende premie	12.076	9.926
Feitelijke premie	13.488	11.721

Bij het pensioenfonds is in 2012 sprake van een herstelplan. Er wordt door het pensioenfonds geen rekening gehouden met de vrijval van de solvabiliteitsopslag over de pensioenuitkeringen bij bepaling van de kostendekkende premie. In 2012 zijn geen premiekortingen verleend. Voor een weergave van de inhoud van het herstelplan dat op 31 maart 2009 bij DNB is ingediend wordt verwezen naar de toelichting op het stichtingskapitaal en de reserves.

De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	(x € 1.000,-)	
	2012	2011
Actuarieel benodigd	10.231	9.836
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.637	1.436
Opslag voor uitvoeringskosten	383	368
Totaal	12.251	11.640

De zuivere kostendeekkende premie op basis van de feitelijke marktrente per 1 januari 2012 is gelijk aan € 12,1 miljoen en is als volgt samengesteld:

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Actuarieel benodigd	10.168	8.268
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.525	1.290
Opslag voor uitvoeringskosten	383	368
Totaal	12.076	9.926

10. Premiebijdragen risico deelnemers

De premiebijdragen risico deelnemers hebben betrekking op de bijspaarregeling. Deelnemers in dienst van de aangesloten ondernemingen kunnen op vrijwillige basis sparen voor extra pensioen.

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Werknemersdeel	143	159
Totaal	143	159

11. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds en deelnemers

Het beleggingsresultaat dat in deze paragraaf is weergegeven (totaal € 36,6 miljoen) bestaat uit de afzonderlijke resultaten van de beleggingen die Hagee Stichting heeft en waarvan zij het beheer heeft uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders. Een nadere specificatie van het bedrag ziet er als volgt uit:

(x € 1.000,-)

Type belegging	Kosten vermogensbeheer	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte Beleggingsopbrengsten	Totaal
2012				
Vastgoedbeleggingen	-	411	- 186	225
Aandelen	-	1	12.214	12.215
Vastrentende waarden	-	2.827	20.577	23.404
Overige beleggingen	-	35	708	743
Kosten vermogensbeheer	31	-	-	31
Totaal	31	3.274	33.313	36.618
Waarvan voor risico:				
pensioenfonds	31	3.258	33.105	36.394
deelnemer	-	17	207	224
2011				
Vastgoedbeleggingen	-	490	56	546
Aandelen	-	1	- 1.987	-1.986
Vastrentende waarden	-	2.288	20.073	22.361
Overige beleggingen	-	15	- 72	- 57
Kosten vermogensbeheer	- 98	-	-	- 98
Totaal	- 98	2.794	18.070	20.766
Waarvan voor risico:				
pensioenfonds	- 98	2.771	17.932	20.605
deelnemer	-	23	138	161

De kosten voor het vermogensbeheer in het voorgaande overzicht hebben betrekking op het saldo van de advieskosten met betrekking tot de investeringen en de rebates die het fonds van de vermogensbeheerders ontvangt.

De kosten vermogensbeheer worden door de vermogensbeheerders op het rendement in mindering gebracht en zijn derhalve niet apart weergegeven in het overzicht.

12. Overige baten

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Uitkeringen uit hoofde van herverzekeringen	397	121
Totaal	397	121

De overige baten hebben betrekking op overlijdensuitkeringen die het fonds van de herverzekeraar heeft ontvangen.

13. Pensioenuitkeringen

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Ouderdoms- en prepensioen	7.460	7.114
Partner- en wezenpensioen	1.942	1.865
Arbeidsongeschiktheidspensioen	127	133
Overige uitkeringen	168	196
Totaal	9.697	9.308

De post overige uitkeringen betreft afkoop pensioenen die lager zijn dan de wettelijke afkoopgrens van € 438,44 in 2012 (2011: € 427,29).

14. Pensioenuitvoeringskosten

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Administratiekosten	99	96
Bestuurskosten	4	22
Kosten certificering	40	43
Advieskosten	152	130
Controlekosten	53	43
Overige kosten	59	26
Totaal	407	360

De advieskosten hebben betrekking op de kosten voor actuariel en juridisch advies. De controlekosten hebben betrekking op de accountantskosten.

De kosten voor advies op het gebied van vermogensbeheer worden ten laste van het beleggingsrendement gebracht.

15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds wordt berekend door de beginstand van de voorziening van de eindstand af te trekken. In 2012 is de totale voorziening gestegen van € 290,7 miljoen naar € 306,9 miljoen (na korting). Mutaties kunnen onder andere voortvloeien uit de pensioenopbouw, rentetoevoegingen en toeslagverlening, technische resultaten, wijzigingen uit hoofde van overdracht rechten en vrijval voor pensioenuitkeringen. In de stand ultimo 2012 is ook de op 1 april 2013 door te voeren korting op de pensioenaanspraken opgenomen. Hieronder volgen enkele korte toelichtingen.

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging en toeslagverlening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van interbancaire swaps primo boekjaar (2012: 2,4%). De intresttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar. De toeslagverlening wordt eerst in de rekening van baten en lasten opgenomen als een bestuursbesluit is genomen. In 2012 was geen sprake van toeslagverlening.

Vrijval voor pensioenuitkeringen

Uitkeringen en kosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Technische resultaten, kosten en reguliere mutaties

Het effect van de aanpassing van de rekenrente en overige actuariële grondslagen op de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen zijn ultimo 2012 en 2011 in de rekening van baten en lasten opgenomen als onderdeel van de mutatie van de VPV. De rekenrente is gebaseerd op de rentetermijnstructuur per 31 december 2012 zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de UFR methode. Voorts is de rentetermijnstructuur vastgesteld op basis van het gemiddelde van alle handelsdagen in de laatste 3 maanden van 2012. Uitvoeringskosten en reguliere mutaties op het deelnemerbestand hebben eveneens een wijziging van de VPV tot gevolg gehad.

In tabelvorm leidt het bovenstaande tot de volgende opstelling:

	2012	2011
Stand per 1 januari	290.672	251.777
Bij:		
Toevoeging pensioenopbouw, inclusief risicokoopsommen	10.168	8.268
Rentetoevoeging	4.479	3.269
Mutaties overdrachten van rechten	-	-
Opslag i.v.m. aanpassing overlevingskansen	3.505	-
Af:		
Vrijval voor pensioenuitkeringen	- 9.688	- 9.173
Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten	- 190	- 180
Wijziging marktrente	20.120	37.103
Overige mutaties	- 939	- 392
Stand per 31 december voor korting	318.127	290.672

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Stand per 31 december voor korting	318.127	290.672
Korting van aanspraken ad 3,6% per 1 april 2013	- 11.255	-
Stand per 31 december na korting	306.872	290.672

16. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Stand per 1 januari	2.111	1.856
Premiestortingen	143	159
Onttrekking	- 975	- 65
Waardemutaties beleggingen voor risico deelnemers	225	161
Stand per 31 december	1.504	2.111

De onttrekking aan de voorziening ad € 975 is veroorzaakt door uitdiensttredingen waarbij het spaarkapitaal wordt omgezet in een aanspraak op ouderdomspensioen en door overlijden.

17. Saldo overdrachten van rechten

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Inkomende waardeoverdrachten	-	-
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-
Totaal	0	0

In 2012 en 2011 hebben geen waardeoverdrachten plaatsgevonden. Reden is dat Hagee Stichting, conform de Pensioenwet, niet meewerkt aan waardeoverdracht indien de dekkingsgraad lager is dan 100%. Dit was in zowel 2012 als 2011 het gehele jaar het geval.

18. Overige lasten

(x € 1.000,-)

	2012	2011
Premies risico herverzekering	538	695
Totaal	538	695

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgever.

Bezoldiging bestuurders

Hagee Stichting kent geen bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders.

Plaats: Amstelveen

Datum: 27 juni 2012

Hageestichting
Pensioenfonds

J.I. Janse

Voorzitter

M.M. Oude Reimer

Bestuurslid

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

In de statuten zijn geen bijzondere bepalingen opgenomen over de bestemming van het saldo van baten en lasten. Het saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan het eigen vermogen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op basis van het herstelplan 2012 heeft het bestuur besloten de pensioenaanspraken en rechten per 1 april te korten met 3,6%. Deze korting is per 1 april geëffectueerd.

Begin 2013 is er een instemmingsprocedure in gang gezet voor een nieuwe pensioenregeling op basis van het CDC principe. Deelnemers hadden tot medio maart de gelegenheid bezwaar tegen de invoering van de regeling aan te tekenen. Omdat er vrijwel geen bezwaren zijn ontvangen heeft het bestuur in haar vergadering van maart 2013 definitief besloten tot invoering van een middelloonregeling op basis van Collectieve Defined Contribution. Tevens is besloten de bijspaarregeling te beëindigen. In de bedoelde vergadering zijn de reglementen voor de nieuwe regeling vastgesteld.

De werkgever had eind 2012 toegezegd bij invoering een onverschuldigde extra premie te storten van € 23,5 miljoen. Begin april heeft het fonds deze extra betaling ontvangen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Hagee Stichting te Amstelveen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2012.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Het pensioenfonds heeft het besluit genomen om de tot en met 31 december opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken per 1 april 2013 met 3,6% te zullen korten. Deze korting is in aanmerking genomen bij de vaststelling van de technische voorzieningen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen), 133 (dekking door waarden) en 137 (consistentie). Dit

laatste gezien het feit dat er geen recente consistentietoets is uitgevoerd en daarom niet duidelijk is of wordt voldaan aan de wettelijke vereisten inzake de consistentie van de toeslagverlening.

De vermogenspositie van Hagee Stichting is naar mijn mening slecht, vanwege een dekkingstekort.

Purmerend, 27 juni 2013

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Hagee Stichting

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2012 van Hagee Stichting te Amstelveen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het saldo van baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Hagee Stichting per 31 december 2012 en van het saldo van baten en lasten over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 27 juni 2013

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. H.C. van der Rijst RA

Trefwoorden en begrippen

ABTN: De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota is een beschrijving van de organisatie, grondslagen en het beleid van een pensioenfonds.

Actuaris: Een actuaris houdt zich beroepsmatig bezig met het doorrekenen en evalueren van risico's. Voor pensioenfondsen betekent dit het vaststellen van premies en reserves.

AFM: Autoriteit Financiële Markten. De AFM houdt toezicht op het gedrag van de financiële markten. Dit houdt in dat de AFM toeziet dat partijen correct handelen en de partners van de juiste informatie voorzien.

AG-Prognosetafel: Overlevingstafel waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte ontwikkelingen in de sterfte. Zie ook bij "Overlevingstafel".

Asset Liability Management of ALM-studie: Het proces waarbij, aan de hand van scenario's, inzicht wordt verkregen in de onderlinge afhankelijkheden van rechten en verplichtingen.

Asset mix: Verdeling van de beleggingen over aandelen, obligaties, onroerend goed enz.

Beleggingrendement: Totaal van de directe en indirecte beleggingsopbrengsten uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zonder die beleggingsopbrengsten.

Benchmark: Een objectieve maatstaf die wordt gebruikt om de prestaties van een vermogensbeheerder aan af te meten.

Collectief Defined Contribution regeling: een pensioenregeling waarbij de pensioenopbouw afhankelijk is van de beschikbare premie.

Compliance Officer: De functionaris die binnen het pensioenfonds is aangewezen om toe te zien op de naleving van de gedragscode en wettelijke regelingen.

Continuïteitsanalyse: Onderzoek dat inzicht biedt in de financiële risico's op lange termijn en de sturingskracht van de beleidsinstrumenten. Met die onderzoek worden de keuzes ten aanzien van de premie en toeslagen onderbouwd.

De Nederlandsche Bank (DNB): De instelling die verantwoordelijk is voor het "prudentieel" toezicht op financiële instellingen. Prudentieel toezicht wil zeggen dat toegezien wordt dat partijen hun financiële verplichtingen nakomen.

Dekkingsgraad: De dekkingsgraad geeft de verhoudingen weer tussen de verplichtingen en het aanwezige vermogen.

Dekkingstekort: Van een dekkingstekort is sprake als de dekkingsgraad lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen (circa 105%).

Derivaten: Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van onderliggende activa. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten, rente swaps.

Directe beleggingsopbrengsten: Opbrengsten uit bijvoorbeeld dividend en rente.

Duration: Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid. De duration kan betrekking hebben op de obligatieportefeuille of op de verplichtingen.

Emerging Markets: Zie “opkomende markten”.

Financieel Toetsingskader (FTK): Onderdeel van de Pensioenwet waarin de financiële eisen aan pensioenfondsen zijn vastgelegd.

Franchise: Het deel van het salaris dat bij de berekening van het pensioen en de premie buiten beschouwing wordt gelaten.

Gedempte kostendeekkende premie: Kostendeekkende premie die berekend wordt op basis van een rentepercentage dat wordt afgeleid van het lange termijn verwachte rendement.

Hedgefondsen: Beleggingsfondsen die gebruik maken van het niet volledig efficiënt functioneren van de financiële markten. Doel van hedgefondsen (hedgefonds) is het behalen van een absoluut rendement.

Indirecte beleggingsopbrengsten: Waardewijzigingen in de onderliggende beleggingen.

Individueel Defined Contribution: beschikbare premieregeling waarbij de premie op naam van de deelnemer wordt belegd, het uiteindelijke pensioen is afhankelijk van de beleggingsresultaten.

Intern toezicht: Het beoordelen van het functioneren van het bestuur door onafhankelijke deskundigen. Het toezicht maakt deel uit van de principes voor Pension Fund Governance (goed pensioenfonds bestuur).

Kostendeekkende premie: De premie die nodig is voor het onvoorwaardelijke deel van de pensioenregeling. In de premie zijn opslagen opgenomen voor de uitvoeringskosten. Basis voor de berekening van de premie is de nominale marktrente.

Mandaat: Het in beheer geven van (een gedeelte) van het vermogen, waarbij een nauwkeurige opdracht is geformuleerd.

Minimaal Vereist Eigen Vermogen: Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vermogen. Als het vermogen van het fonds lager ligt dan het minimaal vereiste vermogen (dekkingstekort) is het fonds verplicht dit onmiddellijk te melden aan De Nederlandsche Bank en moet een herstelplan opgesteld worden. Bij een langdurig dekkingstekort kan het voorkomen dat de pensioenaanspraken moeten worden gekort. De dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen is ongeveer 105%.

OPF: Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen.

Opkomende markten: Financiële markten die landen die in economische ontwikkeling achterliggen bij de meeste westerse landen, maar wel bezig zijn met een inhaalbeweging. Voorbeelden zijn China, India, Zuid-Amerika, Rusland.

Overlevingstafel: Geeft per leeftijdscategorie aan wat de overlevingskansen voor mannen en vrouwen zijn in Nederland.

Pensioenovereenkomst: In de pensioenovereenkomst worden de arbeidsvoorwaarden met betrekking tot pensioen vastgelegd.

Pension Fund Governance: De manier waarop het fonds is georganiseerd en de verantwoordelijkheden zijn verdeeld.

Performance: Het door de vermogensbeheerders behaalde beleggingsrendement in vergelijking met een benchmark. Als de performance hoger is dan de benchmark is er sprake van een outperformance, is deze lager dan de benchmark dan is er sprake van een underperformance.

Rekenrente: rente die wordt gebruikt bij de berekening van de vaststelling van de voorziening voor de pensioenverplichtingen. Deze rente is het rendement dat het pensioenvermogen geacht wordt minimaal op te brengen. De rente wordt vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur.

Rentetermijnstructuur: Rentes voor verschillende looptijden om de verplichtingen van het fonds te waarderen. De rentetermijnstructuur wordt door De Nederlandsche Bank gepubliceerd.

Reservetekort: Als het aanwezige vermogen kleiner is dan het vereist eigen vermogen maar groter dan het minimaal vereist eigen vermogen is er sprake van een reserve tekort. De dekkinggraad bij het minimaal vereist eigen vermogen is circa 105% bij het vereist eigen vermogen ongeveer 115%.

Solvabiliteit: De mate waarin het fonds in staat is aan haar (lange termijn) verplichtingen te voldoen.

Sponsor: De werkgever die de kosten van de regeling betaalt.

Toereikendheidstoets: Een toets waarbij de actuaire de financiële positie van het fonds beoordeelt.

Uitvoeringsovereenkomst: Overeenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgever met betrekking tot de uitvoering en financiering van de pensioenovereenkomst.

Ultimate Forward Rate (UFR): een aanpassing van het deel van de rentetermijnstructuur voorbij het zogenoemde laatste liquide punt (20 jaar). Voor looptijden vanaf 20 tot en met 60 jaar worden alternatieve zero rentes berekend op basis van aangepaste onderliggende 1-jaars forward rentes.

Verantwoordingsorgaan: Orgaan dat de evenwichtige belangenbehartiging in het beleid van het bestuur moet beoordelen. Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van werknemers, gepensioneerden en werkgever.

Vereist Eigen Vermogen: Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat het fonds nodig heeft. Het vereist eigen vermogen is afhankelijk van het risicoprofiel van het fonds. Bij het vereist eigen vermogen hoort een dekkinggraad van circa 115%.

Visitatiecommissie: De visitatiecommissie beoordeelt de manier waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd. De visitatiecommissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen.

Voorziening pensioenverplichtingen: De waarde van de gekapitaliseerde pensioenrechten. Bij de bepaling van de waarde wordt rekening gehouden met sterftekansen en rekenrente.

Waardeoverdracht: Overdracht van de waarde van de pensioenaanspraken die bij een oude werkgever zijn opgebouwd aan het pensioenfonds van de huidige werkgever.

